అనురాగం - ఆత్మహత్య

శ్రీ ఆర్. ఎం. చిదంబరం

మనసు సంధ్యాకాశం—ఏ క్షణంలో రంగులు ఎలా మార్చుకుంటుందో ఏ బాహ్యశక్తీ నిర్ణయించలేదు. చేసే పనుల మంచిచెడ్డల్ని, సవ్యాపసవ్యాలను క్షణానికో రకంగా సమర్థిస్తుంది. అనుభవం మీద నిజం తెలుసుకోమని ప్రోత్సహించి, చీకట్లోకి విసిరివేస్తుంది. కళ్ళు మూతలుపడి, మెదడు మొద్దుబారాక కాని ఈ నిజం తెలిసిరాదు. తెలిసిన తరువాత చేసే దేమీ వుండదు కనక తత్త్వచింతనలోకి దిగిపోవాలి.

రాధ అద్దంముందు నిలబడి 'ఎందుకు? ఏమిటి? ఎవరికోసం?' అన్న ప్రశ్నలకు సమాధాన మివ్వలేక అజ్ఞాతంలో దాక్కున్న సౌందర్యాన్ని 'ఓ కొత్త మార్గంవెంట వెడదాం – రమ్మం'టుంది. అది వెయ్యి గులాబీ పువ్వుల్లా వికసించి, పరిమళాన్ని వెదజల్లి, అనురాగాన్నీ, ఆశల్నీ రేకెత్తించి సుషుప్తిలో మునిగిపోవాలనుకుంటోంది. ఈ మహా ప్రవాహం తన అదుపు దాటింది. స్వర్గంలో ఆవులించి, వెన్నెట్లో నిద్రపోయి, చల్లటి నీటితుంపరలమధ్య మేల్కొన్న ఆ సౌందర్యం వన్నెలు దిద్దుకుంది. నగిషీలు గీసింది.

తన అందం ఓ జీవానికి ఆకృతి నిస్తోంది!... గర్వించతగ్గ విషయం! మనసులో ఉదయమైన ఈ కోర్కెలను బలవంతాన అణచివుంచి ఆచరణలో పెట్టాలి. ఎవరికన్నా తెలిస్తే విమర్శిస్తారు. సలహాలిస్తారు.

'అమ్మాయ్! ఎక్కడికో బయలుదేరినట్టున్నావ్! అంత అవసరం కాకపోతే మానేయకూడదూ?...వర్షం వచ్చేట్టుగా వుంది.'

నాన్న మాటల్లో కాఠిన్యంలేదు.

'కాలేజీ లెక్చరరు ఒకావిడయింట్లో టీపార్టీ వుంది. రమ్మని మరీ మరీ చెప్పింది. వెళ్ళక తప్పదు.' అని నసిగింది.

'అలాగా!...వాళ్ళందర్నీ కలుసుకోవాలని ఎంతోకాలంనుంచి అనుకుంటున్నా, అవకాశం కలిసి రావటంలేదు – నీలాగే తతిమావాళ్ళందరూ వస్తారు నేనూ వస్తాను.'

రాధ గుండెలో రాయిపడింది. ఒక్క క్షణంలో వెయ్యి సూర్యులుదయించినట్టు ముచ్చెమటలుపోశాయి. అమ్మో!...నాన్నవస్తే తన పథకం తల్లకిందులవుతుంది.

ఏమనుకున్నారో యేమో నాన్న ఫక్కున నవ్వారు.

'నీ స్వేచ్ఛకు అడ్డురానులే!...ఊరికే అన్నాను–వెళ్ళేటప్పుడు కారులో వెళ్ళు – నడచి వెళ్ళకు – మధ్యలో వర్షం పట్టుకుంటే చిక్కు. డ్రైవరుతో చెప్పి వస్తాను.' అని బయటకు వెళ్ళారు. రాధ గట్టిగా నిట్టూర్చి పుస్తకంలో దాచివుంచిన వుత్తరంతీసి మరోసారి – కాదు – పదోసారి చదువుకుంది.

'మైడియర్ రవణా!

మనం కలుసుకుని చాలాకాలమైంది. ఎన్నోసార్లు జీవితపు విలువల్ని గురించి చర్చించుకున్నాం. మన అభిప్రాయాలు ఎప్పుడూ ఎదురెదురుగా పరుగెత్తాయి. ఈనాడు నిజం తెలుసుకున్నాను మిత్రమా!...జీవితానికి భవిష్యత్తు, వర్తమానం లేవు. గడచిన సంఘటనల మీద నిర్మితమవుతుంది. నిరాశ – ఆశాభంగం – అహంభావం – చీకటిలో గొంతుకోయటం – వీటిని కరిగించి పోతపోస్తే జీవితం తయారవుతుంది. ఆశలు – ఆశయాలు – వెలుగు – అనురాగం – ఇవన్నీ విలువలేని ఆభరణాలు. వాటితో జీవితాన్ని అలంకరించటానికి ప్రయత్నిస్తాం – ఒక్క అరంగుళం దూరంలోవుండగా ఏదో శక్తి నీ చేతుల్లో జీవాన్ని లాగివేస్తుంది ఆభరణం కిందపడి ముక్కలవుతుంది. మళ్ళీ ఆ ముక్కల్ని ఏరి అతికి అలంకరించే ప్రయత్నంలో పడతాం. సూక్ష్మంగా ఆలోచిస్తే ఇదే బతుకు. ఈ నిజం తెలుసుకోటానికి ఎదురుగాలులతో పోరాడి, చిక్కి, శల్యమై, కృశించిపోవాలి. అప్పుడు తెలిస్తేమాత్రం ఏం లాభం? నిరాశలో సమాధి చేయవచ్చు – కనుక ఆలోచించి ఓ నిర్ణయానికి వచ్చాను. విన్నాక జడుసుకోకు – ఇదే నా చివరి పలకరింపు – మరి మనం కలుసుకోం – ఒక్క

నెలరోజులు దాటాక భూమికీ, నాకూ బంధంవుండదు. అంగారకగ్రహంలో రహస్యాలు కనుక్కుంటాను. వృథాగా నన్ను ముక్తిమార్గంవైపు పోనీయక అడ్డు పడకు—'

ప్రతిమాటా గుండెను చీల్చివేసింది. ఇలాంటి వ్యక్తులు అద్దంలో తమ ప్రతిబింబం చూసుకుని 'అబ్బే! ఇది నా ముఖం కాదు.' అంటారు. 'కాదయ్యా! ఈ ముఖం అచ్చంగా నీదే!' అంటే 'రుజువు చూపించు' అంటారు గామోలు! రాధ ఆలోచనలు కొన్ని గంటలు వెనక్కి పరుగెత్తాయి.

ఇంగ్లీషు లెక్చరరు సెలవుపెడితే ఆ క్లాసుకు తను వెళ్లవలసివచ్చింది. విద్యార్థుల్ని ఎదుర్కోటమెలాగన్న భయంతో క్లాసులో అడుగుపెట్టింది. వెంటనే వెనక బెంచీలనుండి అస్త్రాలు దూసుకువచ్చాయి.

'బ్యూటీ పర్సానిఫైడ్ !'

'క్రీమ్ ఆఫ్ సొసైటీ!'

'కాదు...హెలెన్ ఆఫ్ ట్రాయ్ - మనవారితో పోలిస్తే రంభ, ఊర్వశి, మేనక...'

రాధ ఏడవలేక నవ్వుకుంది. అయినా వాళ్ళను నిందించి ప్రయోజనంలేదు. తను అందంగా వుండబట్టి మందబుద్ధులు చురుకుగా పనిచేస్తున్నాయి. ఆ గంట కాలం ఎలాగో గడిపేసి తిరిగి వస్తుంటే, టేబిలుమీదున్న పుస్తకం కనపడింది - ప్రపంచ చరిత్ర అది - కవరుమీద మూర్తి పేరుంది. క్రిందటి పీరియడు హిస్టరీ కనక వచ్చి మర్చిపోయుంటాడు. తిరిగిచ్చేద్దామని పుస్తకం తీసుకుని బయటకు వచ్చింది. 'నన్ను మర్చిపోకు సుమా!' అన్నట్టు ఆ వుత్తరం జారిపడింది. రహస్యాల్ని శోధించటం స్త్రీల సహజ గుణం - తమ వల్ల కాకపోతే మగవాణ్ణి కనుక్కోమని పీక్కుతింటారు. అతను, పాపం శ్రమపడి తెలుసుకుంటాడు. 'సరే! ఇంక నీ అవసరంలేదు - వెళ్లు' అంటారు. అది మూర్తి తన మిత్రుడు రవణకు రాసిన వుత్తరం - నెల రోజుల్లో అతను ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడని దాని తాత్పర్యం.

రాధ నెమ్మదిగా అడుగులు వేస్తూ స్టాఫ్ రూం చేరుకుంది. కిటికీదగ్గర నిలబడిచూస్తే మూర్తి కనిపించాడు. అతను వేసే ప్రతి అడుగులోనూ మృత్యువు తాలూకు నీడలు కనిపించాయి. కంటి కెదురుగా కనిపించే వస్తువును గురించైనా పట్టించుకోవడం? అవసరం వస్తేనేకాని ఆలోచించం. అతను సరిగ్గా తల దువ్వుకోడు. చక్కటి దుస్తులు వేసుకుని టిప్‌టాప్‌గా కాలేజీకి రాడు. ఒంటరిగా, దూరంగా వుంటాడేకాని కలుపుగోలుతనం అతనికి తెలియదు: అలా అతనెందుకున్నాడని ఎవరూ ఆలోచించలేదు. ఈ వుత్తరం రహస్య మందిరపు తాళంచెవి అందిచ్చి, లోపల ఏముందో పరీక్ష చేసుకోమంది. ఇంతకూ అతని కా కోర్కె ఎందుకు కలిగింది? ఆత్మను చంపుకోవాలన్న అభిప్రాయం ఏదో లోపం ఉంటేనేకాని కలుగదు. అతనికి ఏం తక్కువ?

విద్యార్థులందరూ గౌరవిస్తారు. ఏ విషయం మీదైనా సరే, అనర్గళంగా ఉపన్యసిస్తాడని వినికిడి. పెద్ద ఆస్తిపరుడు - పాటాలకోసం ఎగబడేవారెవరూ లేరు. 'లేమి' అతని సమస్యకాదు...పోనీ అందచందాలు? ఊహు...అసలు కాదు - విశాలమైన కళ్లు భావగర్భితంగా చూస్తుంటే చాలు - స్త్రీ హృదయం తేలిగ్గా ఆకర్షింపబడుతుంది. అతను ఏ అమ్మాయినైనా ప్రేమించి ఓడిపోయుండవచ్చు - మగవాణ్ణి ఆడించే శక్తి ఒక్క ఆడదానికే వుంది. వెదకి వెదకి ఏనిర్ణయానికీ రాలేక విసుగెత్తి రాధ ఆలోచించటం మానుకుంది. —ఎలాగైనా మూర్తిని బలవంతంగా లాక్కొచ్చి నవ్వుల్లోకి విసిరేయాలి - జీవితంలో వెలుగు కూడా వుందని గ్రహించేట్టు చేయాలి.

కారు ఓ ఇంటిముందు ఆగింది.

అడుగులు భయంతో ముందుకు పడ్డాయి. వెయ్యి మాటలు అనాలనుకుంటే ఒక్కమాట వెలువడుతుంది. ఇంటి కెదుర్గుగా చిన్న పూలతోట - మల్లె - గులాబీ - చంద్రకాంతం - ఎన్నో రకాలు - చిన్న స్వర్గంలా ఉంది: ప్రకృతి సౌందర్యానికి మెరుగులు దిద్దినగర్వంతో రంగులు పూసిన ఆనందంతో - మొక్కలు తల లూగిస్తున్నాయి.

హాల్లో అడుగుపెట్టింది.. ఎవరూ లేరు - గోడ గడియారం మాత్రం నిశ్శబ్దాన్ని చీల్చివేస్తోంది. ఎవర్ని పిలవటం? ఏమని పిలవటం? తన రాక అసందర్భంగానూ, సంశయాత్మకంగానూ వుంటుంది. కాలేజీ విద్యార్థులెవరైనా చూస్తే ఏమనుకుంటారు? ఇంకా నయం. మూర్తి వూరిబయట ఉండబట్టి ముళ్ళపొదల్ని దాటుకు రాగలిగింది.

'ఎవరమ్మా మీరు?...ఏం కావాలి?' అంటూ ఓ ముసిలాడు వచ్చాడు.

చేతిలో 'వాటర్ కాన్' వుంది. తోటమాలి కావచ్చు.

'మూర్తిగారు లేరూ?'

'ఇంకా యిస్కూలునుంచి రాలేదండి.'

'స్కూలుకాదు. కాలేజీ అను. అదేవిటి? కాలేజీ రెండు గంటలకే అయిపోయింది కదా! ఇంకా రాకపోవట మేం? నీతో ఆలస్యంగా వస్తానని చెప్పి పోయారా?'

'అదేం లేదండి - ఆయన ఎప్పుడొస్తారు - ఎప్పుడెడతారు ఆయనకే తెల్దు. ఆ దేవుడిక్కూడా తెల్దు. ఉన్నట్టుండి ఎడతారు - ఒక్కోనాడు అస లింటికి రానేరారు. ఈమధ్య మరీ అధ్వాన్నమైపోయింది.' అతను ఛటుక్కున ఆగిపోయాడు. 'ఇదేవిటి! ముక్కుమొహం తెలియని అమ్మాయి ముందు యజమాన్ని గురించి చెప్పటం ఎంత పొరపాటు!' అన్న భావన కళ్ళల్లో కదలింది. అది సహజత్వానికి ప్రతిబింబం - మనసులోవున్న ఆవేదనను ఎవరితోనైనా నివేదించాలి; దానికి సందర్భాసందర్భాలు అవసరంలేదు. మనసు తేలికయ్యాక తప్పు తేటతెల్లమవుతుంది. ముసీలాడు మూర్తి ప్రవర్తన చూసి విసుగెత్తి, ఎవరితోనైనా చెప్పుకోటానికి అవకాశంకోసం ఎదురుచూస్తున్నట్టనిపించింది. 'సరే!...నీపని చూసుకో! నేను ఆయన వచ్చేదాకా ఆగుతాను.' రాధను రెండుక్షణాలు ఆశ్చర్యంగా చూసి గొణుక్కుంటూ పోయాడు ముసిలాడు.

రాధ గదంతా కలయచూసింది. ప్రస్తుతం ఆమె ఉన్నది డ్రాయింగు రూం. రాధ నవ్వుకుంది. అదో 'వేస్టు పేపర్ బాస్కెట్'లా వుంది. కిటికీ వారగావున్న టేబిలుమీద మడతలుపడి సగం నలిగిన టేబిలుక్లాతు పేపర్ వెయిట్‌ను ఎదిరించి గదంతా తిరగాలంటోంది. గాలి తోడువచ్చినా, పేపర్ వెయిట్ మాత్రం భల్లూకంలా పట్టుకుని వదలటంలేదు. తల్లక్రిందుగాపడిఉన్న ఆష్ట్రే - కిటికీదగ్గర సాలెపురుగుల సమ్మేళనం - చిందరవందరగాపడివున్న పుస్తకాలు. వంకరగా తిరిగిన గోడమీది ఫోటోలు - సూక్ష్మంగా పరిశీలిస్తే, ఆ గదిలో ప్రతివస్తువూ సత్యాగ్రహం చేస్తున్నట్టనిపించింది.

ఒక కాలేజీలెక్చరరు ఇంత అశ్రద్ధగా వుంటాడని ఆమె వూహించలేకపోయింది. మనోవికాసానికి సరైన వాతావరణం అవసరం. తియ్యగా నవ్వుతూ తిరిగే మనుష్యులు - శుభ్రంగా, వర్షానికి తడిసి ఆరిన సముద్రంతీరంలావున్న యిల్లు—చక్కగా అమర్చబడిన వస్తువులు. ఇవన్నీ మనిషి మనసుకు ఆహ్లాదాన్ని కలిగించి, ఇంకా-ఇంకా-కాలపు అవధులు దాటేవరకూ జీవించాలన్న కోర్కెను కలిగిస్తాయి. కుళ్ళు, దగా, మురికి అవినీతి వున్నచోట మానవుడు మృత్యువుకు భయపడడు. చందమామనుచూసి 'కారుమబ్బు' అంటాడు. చల్లగాలి సోకితే 'అగ్నిజ్వాల' అంటాడు.

రాధ టేబిలుక్లాతు సరిచేసి పుస్తకాలన్నీ సర్ది వుంచింది. ఆష్ట్రే టేబిలుమధ్య వుంచింది. పది రోజులక్రితం సమాధిచేరుకున్న ఫ్లవర్ వేజ్ లో పువ్వులు తీసిపారేసి చంద్రకాంతాలు - గులాబీలు కోసుకొచ్చి వుంచింది. తమ ఏకాగ్రతను చెడగొట్టినందుకు సాలెపురుగులు కళ్ళెర్రచేసి కబళించలేక దూరంగా కదలిపోయాయి. మధ్యమధ్య మూర్తి వస్తున్నాడేమోనని వీధివంకచూసేది. వంటగదిలో సామాను కూడా సర్దేసరికి నుదుటిమీది నీటిబిందువులు కిందకు జారాయి. ఆ క్షణంలో కలిగిన తృప్తిని వూహలోకూడా కొలవలేం. ముసిలాడు వాటర్ కాన్ తీసుకొచ్చి టేబిలుమీదుంచాడు.

'ఏయ్ ముసిలాడా! నీకు మతిలేదూ?...ఇంతసేపు కష్టపడి గదంతా బాగుచేస్తే ఆ డబ్బా అక్కడ పెడతావేం?...బయటే దాని స్థానం. ఈ ఇల్లు వూడ్చటం - సామాను సర్దటం - ఏవి నీ పనులుకావా?' అని గద్దించింది. తాత కొంచెం భయపడ్డాడుకూడా. ఒకవేళ మూర్తి ఎవరితోనూ చెప్పకుండా చెయ్యకుండా గప్‌చిప్‌గా ఆమెను పెళ్ళి చేసుకున్నాడేమో!

'అబ్బే!అదేంకాదండి!...మెట్టరుగోరు ఎప్పుడూ ఈ పని సెప్పలేదు. అందుకే మన కెందుకని వూరుకున్నా.' అన్నాడు వెకిలిగా నవ్వుతూ. ఏదో జ్ఞాపకంవచ్చి రాధ మళ్ళీ వంటింటోకి వెళ్ళింది.

'అరెరె!...ఏయ్ తాతా!...నీమీద గాలి వాలిందయ్యా! అసలు ఇన్నాళ్లూ ఈ గదిలోనేనా నేనున్నది!...నమ్మటం కష్టం! ఏం బాగా అమర్చేశావు! నీజీతం రెట్టింపు చేసినా ఫరవాలేదు.'

రాధగుండెలు గబగబ కొట్టుకున్నాయి. మూర్తి వచ్చేశాడు. తను చేస్తున్నపని మంచో - చెడో నిర్ణ

యించేందుకు, జాగ్రత్తపడేందుకు అవకాశం లేదు. మహాప్రవాహం ముంచుకొస్తుంటే 'అది మనవైపుకు రాదు. మరోదెసగా కదలిపోతుం'దనుకోటం భ్రమ... ఎలాగైనా అతని కంటపడకుండా బయటపడితే??

'నాకేం సేతనవును బాబూ!...ఎవరో అమ్మాయి గారు వచ్చారు. ఇదంతా ఆవిడగారిప నే!'

రాధ హాల్లోకి వచ్చి అతనికి నమస్కరించింది. మృత్యువుకు నెలరోజుల దూరంలోవున్న మూర్తి ఆమెను చూసి ఆశ్చర్యపోయాడు. ప్రతినమస్కారం చేయాలన్న ఆలోచన కలగనే లేదు.

'మీరా!...రండి! రండి!' అన్నాడు. మొదటి సారిగా అతను నిలువుటద్దం ముందు తన ప్రతిబింబం చూసుకుని సిగ్గుపడ్డాడు. అందమైన అమ్మాయి పక్కన వుంటే నేకాని, మగవాడికి సౌందర్యపు విలువలు తెలియవు గామోలు!

'మీరు క్లాసులో ఈ పుస్తకం మర్చిపోయారు. ఇచ్చిపోదామని వచ్చాను.' అంటూ పుస్తకం అందించింది.

'ఎందు కింత శ్రమ! కాలేజీలోనే ఇచ్చేయలేక పోయారా? ... కాని, మీరు రావటం ఒకందుకు మంచిదే అయింది లెండి - ఈ చెత్తా చెదారం అంతా ఎవరు బాగుచేస్తారు?...చాలా థాంక్స్!...ఇంకా నిలబడే వున్నారు! కూర్చోండి.'

రాధ భయంగా నవ్వి కూర్చుని పొడుగాటి జెడను మెడమీదుగా ముందుకు లాక్కుంది.

'అలాక్కాదు! మీ ఇంటి కెప్పుడూ నేను రాలేదు. ఓసారి చూసిపోదామని ఈ అవకాశం తీసుకున్నాను...అందుకే పెద్దలు ఆడదిక్కు లేని ఇల్లు అడవిలాంటి దన్నారు. అవునంటారా?'

'ఆ సిద్ధాంతాన్ని ఔనని ఆమోదించేందుకు ఇంకొంచెం అన్వేషణ చెయ్యాలి. అందాకా పెండింగులో ఉంచండి...చూశారా! నాకు అతిథి మర్యాద కూడా తెలియదు. కాఫీ పెడతాను. మిత్రులు వస్తే పక్కనున్న హోటలుకు తీసుకుపోతాను. మీ విషయంలో...' అంటూ లేవబోయాడు.

'మీకా శ్రమ తప్పించాను. ఈపాటికి స్టౌ మీద నీళ్ళు కాగుతూవుంటాయి.' అంది వారిస్తూ.

మూర్తి పుస్తకంలో పేజీలు అటూ ఇటూ తిప్పుతూ ఏదో వెదకసాగాడు. అనుకున్నంత అయిందన్నమాట!...రాధ అతన్నే పరీక్షగా చూస్తోంది.

'ఏమిటండోయ్, గాభరాగా వెదికేస్తున్నారు? నోట్లకట్ట కాదుకదా! నేనేం దొంగనుకాను. ఉపకారానికివెడితే అపకారం ఎదురైనట్టు...'

అబ్బే!...అదేంకాదండి...ఇందులో ఏదో వుత్తరం వుంచినట్టు జ్ఞాపకం_' అంటూ ఆగిపోయాడు.

'ఉత్తరమా?...ఒకవేళ పోస్టుచేసేశారేమో!... ఇంతకూ అదేమైనా ప్రేమలేఖా?' అంటూ నవ్వేసింది రాధ.

'ప్రేమలేఖ నాకు నేనే రాసుకోవాలి... ఎవరో మిత్రుడికి రాసిన వుత్తరం - ఎక్కడైనా జారి పడివుంటుంది. ఫరవాలేదు _ మళ్ళీ రాసుకుంటాను.'

రాధ ఏదో అడగాలనుకుని పెదిములు కదల్చి ధైర్యం చాలక వూరుకుంది. మరో పది నిమిషాల్లో కాఫీ తయారైంది. ఎలా మాట్లాడాలో - అతనిలో ఆశావాదాన్ని కలిగించే దెలాగో తెలియక ఏదో పుస్తకంతీసింది. మొదటిపేజీ చూడగానే కళ్లు నిలిచిపోయాయి.

నటరాజు నాట్యం చేస్తున్నాడు. అరమోడ్పు కన్నులు - అందర్నీ ప్రేమించి క్షమించే ప్రశాంతత - మబ్బుల్లా తేలుతున్నట్టు కేశాలు ఎగిరిపడుతున్నాయి. ఎవరో నాట్యశాస్త్రం తెలిసిన చిత్రకారుడు వేసిన బొమ్మ - కాకపోతే ముద్రలు అంత కచ్చితంగా ఎలా వుంటాయి?

పేజీ తిప్పింది రాధ.

రాధ కృష్ణుడి పాదాలదగ్గిర కూర్చుని మురళి వింటోంది. దూరంగా గోసంతతి తోకలెత్తి ఆనంద పారవశ్యంతో నృత్యం చేస్తున్నది. సెలయేరు జల జల పారుతోంది. మురళీగానం ఆకాశాన్ని సైతం నాట్యం చేయిస్తోంది. కదలుతున్న మబ్బులు ఆగిపోయి పాట వింటున్నాయి. తదేకదీక్షగా చూసేసరికి ఆ గానం ఆమెకు నిజంగా వినిపించింది. రాధ కళ్ళల్లో విరహం కృష్ణుడు గమనించటంలేదు. పేజీలు తిరగవేస్తూ వెళ్ళింది. అందులో కొన్ని పెన్సిలుతో గీసినవి. కొన్ని రంగుల చిత్రాలు - వరూధిని మొదలుగాగల ప్రబంధ నాయికలు - ఎక్కడో నిత్య

జీవితంలో చూసినట్టే కనిపించారు. భారతంలో యుద్ధ ఘట్టాలు - గోపికల నాట్యభంగిమలు - ఎన్నో - ఎన్నో ఆ పుస్తకంనిండా దివినుండి దిగివచ్చిన సౌందర్య బింబాలు—

'కాఫీ చల్లారిపోతోంది. మీకోసం నేను వెయిట్ చేస్తున్నా...'

గులాబీపూల మాలలా అల్లుకుపోతున్న ఆలోచన్ని మూర్తి తెంపివేశాడు. రాధ అతనికేసి భావగర్భితంగా చూసింది.

'ఈ చిత్రాలు మీకు నచ్చాయా?...' అనడిగాడు మూర్తి.

'అపూర్వ కళాఖండాలు-మహాద్భుత నైపుణ్యం.. ఛ! ఛ! చిన్నతనంలో చదువుకున్న సమాసాలు ఒక్కటీ సమయానికి అదుకోవు -'

'వేళాకోళ మాడుతున్నారా?...'

రాధ చప్పున అతనికేసి చూసింది.

'సారీ!...నా మాటల్ని మీరు తప్పుగా అర్థం చేసుకున్నారు. మీ రింతటి గొప్ప చిత్రకారులని కలలో కూడా వూహించలేదు...'

ఆనందం క్షణకాలం నిలిచింది...వెంటనే విషాదం. మూర్తి సరిగ్గా నెలరోజుల్లో ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడు! అతని కళ చీకటిలో అంతమవుతుంది. అసందర్భం! అలా ఎన్నటికీ జరగటానికి వీల్లేదు. అతనిలో దాగివున్న కళ నుద్ధరించటానికోసమైనా తను త్యాగం చేయాలి.

'మీరు హిస్టరీ లెక్చరరుగా వుండటం ఏం బాగా లేదు...ఏ హైస్కూల్లోనైనా డ్రాయింగు మేష్టారుగా వున్నా బాగుండిపోను!...ఇప్పుడైనా మించిపోయిన దేమీ లేదు. శుభ్రంగా శాంతినికేతన్ వెళ్లండి....ఎందుకొచ్చిన చరిత్ర! రాజులు-వారి దండయాత్రలు - ధ్వజస్తంభాలు - రాణులకోసం కొట్లాట - తండ్రిని కొడుకు చంపటం - ఆ పైన కన్నీరుకారుస్తూ పెద్దభవంతిని అతని జ్ఞాపకార్థం నిర్మించటం - ఇదంతా అనవసరం. ఆనాటి పరిస్థితులు మళ్ళీరావు. అలాంటప్పుడు దాన్ని బోధించి సాధించే దేమీ లేదు. ముసలమ్మలు మనవలకు కట్టుకథలుగా చెప్పుకోవచ్చు.'

'చరిత్రను - దాని ప్రాముఖ్యాన్ని విమర్శించటం న్యాయంకాదు. మీ కిష్టం లేదంటే చదవకండి. పత్రికలలో చరిత్రనుగురించిన ప్రస్తావన వుంటే కళ్ళు మూసుకుని పేజీలు తిరగవేయండి...మనం చేసే వుద్యోగాలకూ, అభిరుచులకూ సామీప్యం లేదంటే ఒప్పుకుంటాను. ఉదాహరణకు, మీకు ట్యూటరుగా వుండటం ఎంత మాత్రం యిష్టంలేదని నాకు తెలుసు.'

'అలా ఎందుకనుకుంటున్నారు?...అబ్బాయిలు ఏడిపిస్తున్నారనా? ఒక్కొక్కడికి వందరూపాయలు ఫైను వేస్తే రోగం కుదురుతుంది.' అంది పొద్దున్న విద్యార్థి బృందం తనకు ప్రసాదించిన బిరుదాన్ని నెమరు వేసుకుంటూ.

'అది వాళ్ళతప్పు కాదు...కాళిదాసులా కవిత్వం చెబుదా మన్న ఆకాంక్ష కావచ్చు...మగవాడిచేత ఆలోచింపచేసే శక్తి ఒక్క ఆడదానికే వుందికనక.'

'ఊఁ!...అలాగా!' అని మాటల్ని సాగదీసి ముందుకు వంగి 'పోనీ—నేను ఏ వుద్యోగం చేస్తే బాగుంటుందో సెలవిస్తారా?' అనడిగింది. మూర్తి సమాధానంకోసం తడుముకోటంచూసి తనే చెప్పుకుపోయింది. 'సినిమాలో హీరోయిన్-ఆర్టిస్టుడియోలో మాడల్-ఎర్ హోస్టెస్-పోనీ - బట్టల దుకాణంలో బయట గాజుపెట్టెలో అడ్వర్ టైజింగ్ మాడల్-' ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు. మూర్తి బయటకు వెళ్ళి ఆకాశంవంక చూసివచ్చాడు.

'వర్షం వచ్చేట్టుంది!'

'నాన్నగారు ముందే చెప్పారు;...కారు తడిసి పోతుంది!'

'మీకంటె కారు ముఖ్యమన్నమాట! ఎవరో రెయిన్‌కోటు తడవకుండా సంచీలో వుంచుకుని వర్షంలో నడచిపోయినట్టు.'

రెండు నిమిషాలు ఇద్దరూ మౌనాన్ని గౌరవించారు.

'మీరు నాకు చిత్రలేఖనం నేర్పకూడదూ?'

'మైగాడ్!...ఆడవాళ్ళపోటీ ఎక్కువై మగవాళ్ళకు ఉద్యోగాలు దొరకటంలేదు. బొమ్మలు గీసుకుని బతుకుదా మనుకుంటే, ఆ రంగంలో కూడా మీ దండయాత్రలా?'

'మీరు వేళాకోళం చేస్తే చెప్పను...' కళ్ళు చిత్రంగా తిప్పి, తల నలభై డిగ్రీల కోణంలో వుంచి, కిటికీలోంచి బయటకు చూసి నవ్వింది.

'నిజానికి దాపరిక మెందుకు?...సరే! రేపట్నుంచి సరంజామాతో రండి...ఫీజు విషయంలో నేను చాలా కచ్చితంగా ఉంటానండోయ్!'

'థాంక్స్!...కావలిస్తే ఎడ్వాన్సు తీసుకోండి... పారిపోతానన్న భయంకూడా ఉండవచ్చు.'

రాధ నమస్కరించి కారులో బయలుదేరింది. గాలివేగం ఎక్కువైంది. ఎక్కడో ఆకాశం అసంతృప్తిగా గర్జించింది.

'ఎందుకీ నటన?' అనెవరో ఆమెను ప్రశ్నించారు - రాధ సూటిగా సమాధానం చెప్పక 'ఇవేళ రెండో తారీఖు - నెలరోజులు గడవాలి.' అని రెట్టించిన వేగంతో ముందుకు సాగిపోయింది.

వర్షం మొదలైంది.

*　　*　　*　　*

పదిరోజులు గడిచాయి.

అతని మాటల్లో, చేతల్లో కల్పనలుచేసే భావనలో చిత్రమైన మార్పులు వచ్చాయి. తెల్ల కాగితంమీదున్న బొమ్మకు రంగులు వేస్తే ఎంత శోభాయమానంగా ఉంటుందో, అతని జీవితమూ అంతే అయింది.

అయితే, రాధ సమస్యలో యిరుక్కుంది.

మనస్తత్వంమీద ఆమె చేసిన ప్రయోగం గెలుపులో అంతం కావచ్చు. కాని దీనికి ముగింపు ఎక్కడ? ఎప్పుడు? మంచితనానికి ఆత్మత్యాగం ముగింపు - అహంకారానికి శాంతి ముగింపు - కోరికకు సాఫల్యం ముగింపు - అలా ఈ ప్రేమకు వివాహం ముగింపా? ఆ మాట తల్చుకునేసరికి రాధ ఒళ్లు జల్లుమంది. హఠాత్తుగా, అతని కంటపడకుండా మొహం తిప్పేస్తే, ఆశాభంగం గిరగిర తిప్పి లోయల్లోకి విసిరవేస్తుంది. చంద్రమండలం చూపిస్తానని సగంవరకూ తీసికెళ్ళి 'అదుగో!.. ఆ కనిపిస్తున్న బాటవెంబడి తిన్నగా వెళ్ళు' అని విదలించివేస్తే బాటసారి 'ఒంటరిగా వెళ్ళలేను - వెనక్కి తిరిగిపోతాను.' అంటాడు. కనుక, గమ్యస్థానం చేరేవరకూ అతని వెంటవుండి, నవ్విస్తూ, నవరత్నాలు కురిపిస్తూ సాగిపోవాలి.

'అబ్బ!...ఎంత జాగ్రత్తగా గీసినా అసలు ఆకారమే రావటం లేదు.' అంది డ్రాయింగు పుస్తకం బల్లమీద విసుగ్గా విసిరేస్తూ రాధ. మూర్తి నవ్వి పుస్తకం తీసి చూశాడు. అతను వేయమన్నది కాకిబొమ్మ.

'మీకు పక్షిజాతిమీద అపార ప్రేమ గామోలు!.. కాకికి, కొంగలా పొడుగాటి కాళ్ళు - బాతులా వెడల్పాటి పాదాలు - ఏనుగులా పెద్ద చెవులు - గుడ్లగూబలా కళ్లు - ఇదేమైనా కార్టూ ననుకున్నారా? మీరు బొమ్మకింద 'కాకి' అని రాసినా ఎవరూ నమ్మరు. అమెరికాలో ఏ చిత్రనిర్మాతకైనా ఈ బొమ్మను పంపితే చాలు - ఈ పక్షి నాధారంగా తీసుకుని, ఓ కథ అల్లిపారేసి, 'బిలియన్ మిలియన్ బి. సి.' అనో, 'క్రీచర్ కమ్స్ ఫ్రం ది మూన్' అనో చిత్రం తీసి పారేస్తాడు.' అని విరగబడి నవ్వాడు. రాధ కూడా ఓర్పుగా నవ్వింది.

'నే నేం చేయను చెప్పండి!...వేళ్ళు నా స్వాధీనంలో ఉండటంలేదు ... అభిలాష వుంటే చాలదు. నేర్పరితనం ఉండాలి.'

'పట్టుదల ఉండాలి. మీరు విన్ సెంట్ వాన్‌గో గురించి విన్నారో లేదో - అతను సంవత్సరాల తరబడి అహర్నిశం కష్టపడి చిత్రలేఖనం నేర్చుకున్నాడు. మీ కెదురుగా ఉన్న ఆ కూజా బొమ్మ వేయండి...ఊ! ...ఆర్డర్ ఈజ్ ఆర్డర్!...పెన్సిలు తీసుకోండి.'

రాధ తనలో తాను నవ్వుకుంది. మానవజీవితమే ఓ నటనైనప్పుడు, అందులో మరో నటన - తనకు చిత్రలేఖన మంటే అంతులేని అభిలాష వున్నట్టూ, నేర్చుకోటానికి తహతహలాడుతున్నట్టు నటించటం అసందర్భం కదూ! నటించటానికి కూడా సామర్థ్యం ఉండాలి. ముఖంలో ఏమాత్రం మార్పు కనిపించినా, ఎదుటి వ్యక్తి అనుమానిస్తాడు. ఈ తెర చిరగకుండా రాత్రింబగళ్లు కాపలా కాయాలి. పెన్సిలు తీసుకుని కూజా బొమ్మ గీయసాగింది. ఆకారం కుదరలేదు. రెండుమూడుసార్లు చెరిపివేసింది. ఉన్నట్టుండి వులిక్కిపడింది. అనుకోని సంఘటన జరిగింది. ఎదురుగా కూర్చున్న మూర్తి ఎప్పుడు కదిలాడో ఏమో - ఆమె చేయి పట్టుకున్నాడు.

'భయపడకండి!...మీ చేత కూజా గీయిస్తాను.' అంటూ ఆ పొడుగాటి వేళ్ళ కదలికను క్రమబద్ధం చేశాడు. రాధ కోపాన్ని అణచుకుంది.

*　　*　　*　　*

ఇరవైతొమ్మిది రోజులు గడిచాయి.

రాధ కాలెండరుకేసి చూసింది. రేపు ఒకటో తారీఖు. గుండె గబ గబ కొట్టుకుంది. రేపటితో

మూర్తి పెట్టిన గడువు పూర్తవుతుంది. కాలేజీలో సంతాపసభ జరుగుతుంది. నిరుద్యోగిగాఉన్న ఎవరో హిస్టరీ ఎం. ఎ. అదృష్టం పండుతుంది. ఈ గదులు మరెవరైనా అద్దెకు తీసుకుంటారు. 'మూర్తి ఎందుకు ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడు?' అని అందరూ ప్రశ్నిస్తారు. సమాధానంకోసం అన్వేషణలు సాగిస్తారు... అలా ఎందు కనుకోవాలి? అతనిలో నిరాశా నిస్పృహాలు లేవు. శూన్యంవైపు చీకటికళ్ళతో చూసే కోరిక లేదు. తనెందుకు భయపడాలి? ఒక్క రోజులో గెలుపు తనది. రాధ పిక్‌నిక్‌కి కావలసిన సరంజామా సర్దుతోంది.

'నాన్నగా రేమన్నారో తెలుసా? ... వర్షా కాలంలో పిక్‌నిక్ ఏమిటని—'

'ప్రకృతి నిజస్వరూపం చూడాలంటే ఇదే సరైన సమయం - తన్నెవరూ చూడటానికి రారన్న ధైర్యంతో సంకెళ్ళు తెంచి పారేసి స్వైరవిహారం చేస్తుంది.'

బయట చినుకులు పడసాగాయి.

నీటిబిందువులు చెట్టాపట్టాలు వేసుకుని, కాగితం మీది గీతల్లా, ఇసుకలో బారలు చేసుకుంటూ పోతున్నాయి. వర్షం వస్తుందని ఎదురుచూడని కండచీమల గుంపు ప్రాణాలు దక్కించుకోటానికి ఎక్కడికో పరుగెడుతున్నాయి. చెట్లు ముఖం చిట్లించి గుసగుసలాడాయి. పక్షులగుంపు వున్నట్టుండి మాయమైంది. రాధ సూట్‌కేస్‌లో సామానులను సర్దింది. వుడెన్ పాడ్ - డ్రాయింగు పుస్తకం - పెన్సిలు - మఫ్లరు ఏ ఒక్కటీ ఆమెను మోసగించి మరపులోకి పోలేక పోయాయి. అంతా పూర్తయ్యాక రాధ వెనక్కి తిరిగి చూసేసరికి మూర్తి స్కెచ్ పూర్తి చేశాడు. అతను చూసిన అదే ప్రకృతి - ప్రతి అణువులోంచి వాస్తవికత తొంగిచూసింది. కండచీమలమీద కనికరం కలిగింది గామోలు - ఓ చెట్టుకింద చలికి వణకుతూ నిలబడున్నట్టు చిత్రించాడు. రాధ ఆశ్చర్యంతో నోటి మాటరాక వూరుకుంది.

'మనిషి తన శక్తిని తాను తెలుసుకోలేడు. ఇతరులు ఎత్తిచూపితే నమ్మడు.' నెమ్మదిగా, తనలో తాను అనుకుంది.

రాధ ఇంటికి తిరిగొచ్చేసరికి బాగా చీకటి పడింది. గేటు తెరిచే వుంది. లోపలిగదిలోంచి నీలి రంగుదీపం మిణుకుమిణుకుమంటూ పలకరించింది. నాన్న పదింటిక్కాని నిద్రపోరు. ఏ వేదాంతగ్రంథమో చదువుతూంటారు. అదీగాక ఆ రాత్రి ఏదో సంస్కృత నాటకం రేడియోనుండి ప్రసారమవుతూంది. భయపడుతూ గదిలో అడుగుపెట్టగానే మంచంమీద కనిపించారు.

'ఎవరూ!...రాధేనా!...వచ్చావామ్మా! ఈ మధ్య నువ్వింటికి చాలా ఆలస్యంగా వస్తున్నావు. వర్షం ఎప్పుడు కురుస్తుందో, ఎప్పుడు నిలుస్తుందో, ఎవరికీ తెలియదు.'

రాధ గుండెలు వేగంగా పరుగెత్తాయి. నిజం చెప్పాలనుకున్నా, దాని పర్యవసానం వూహించి తటపటాయించింది. నాన్న తన్ను ఎలా అర్థం చేసుకుంటారో ఏమో! నిజం ఒక్కొక్కప్పుడు చేదు మందులాంటిది. దాన్ని దాచివుంచినంతమాత్రాన తియ్యగా వుండదు. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఆ మందు తాగక తప్పదని తెలిసినప్పుడు ముందుగా తాగేయటం మంచిది. రాధ మూర్తి గురించి చెప్పింది. ఆత్మహత్యా వాంఛనుగురించి ప్రస్తావించలేదు. ఓ గొప్ప చిత్రకారుడంది.

'నాన్నా! మీరు జయపురి కొండలు - అక్కడి శిల్పాలు చూడాలని ఎంతో కాలంనుంచి అంటున్నారుగా! రేపు మన పిక్‌నిక్ ఖాయం! మూర్తిగారు కూడా వస్తానన్నారు.'

నాన్న నవ్వారు.

'నువ్వు వట్టి పిచ్చిపిల్లవు సుమా!...ఇరవై ఏళ్లు దాటినా పసితనం పోలేదు. నేనెందుకు ముసుగు కప్పుకుని పడుకున్నానో ఆలోచించావా?' రాధ సిగ్గుపడి నాలిక్కరచుకుంది.

'క్షమించండి నాన్నా!'

'ఫరవాలేదు!...సాయంత్రంనుండి తలనొప్పి - జ్వరం - ఒళ్ళంతా నొప్పులు- రేపు నేనెలా రాగలను?'

'మూర్తి ఏమనుకుంటాడు?' అని ప్రశ్నించుకుంది రాధ.

'పోనీలెండి నాన్నా! మీ ఆరోగ్యంకంటె ముఖ్యమైన దేమీ లేదు. మానేద్దాం. మరోనాడు వెళ్ళవచ్చు. ఆ కొండ లెక్కడికీ పారిపోవుగా! నేను షేడి

కాఫీ తీసుకొస్తాను. రెండు అనాసిన్ బిళ్ళలు వేసుకుంటే జ్వరం దిక్కు లేకుండా ఎగిరిపోతుంది.'

'ఆగు!...నాకోసం నీ ప్రోగ్రాం వాయిదా వేయకు. నాకీ జ్వరం కొత్తకాదు. అప్పుడప్పుడు వచ్చేదే! పైగా అతను కూడా వస్తున్నాడాయె! తప్పకుండా వెళ్లు.'

మరొకప్పుడైతే రాధ ససేమిరా కదలననేది. ఏదో అర్థంకాని శక్తి ఆమెను వశం చేసుకుంది. మూర్తి పెట్టిన నెలరోజుల గడువు రేపటికి పూర్తవుతుంది. వస్తానని రానంటే నిరాశపడి నిజంగా అఘాయిత్యానికి దిగితే? రాధ ఆలోచనల్లో అనురాగం, ద్వేషం, ఆశాభంగం - ఏవీ లేవు. చిన్నపిల్లాడు వేదాలు చదవటానికి ప్రయత్నించటం లాంటి పిచ్చికోరిక.

*   *   *   *

జయపురికొండలు వూరికి ఎనిమిది మైళ్ళ దూరంలో వున్నాయి. చిన్నచిన్న శిఖరాలుగుండా పోయే సరళరేఖగీస్తే,భూమికిసమాంతరంగా వుంటుంది. కొన్ని వందల సంవత్సరాల క్రితం ఆ కొండల్లో గుహలు దొలిచి బౌద్ధభిక్షువులు నివసించేవారు. ఆ చుట్టుపక్కల పల్లెజాతి ప్రజలు నివాసం ఏర్పరచుకొన్నారు. కొండమీద కురిసే వాన క్రమంగా కిందకు పాకి, నిర్మలాకాశాన్ని ఆవరించుకునే మబ్బుల్లా, నేలను ఆక్రమించి పిల్లకాలవలా పారుతుంది. వర్షాకాలంలో ఆ కాలవ ఎప్పుడు నిండుగా వుంటుందో, ఎప్పుడు ఎముకలగూడులా వుంటుందో ఎవరూ చెప్పలేరు.

మూర్తి, రాధ ఆ ప్రాంతానికి చేరుకునేసరికి పది గంటలైంది. సూర్యుడు చురుక్కుమన్నాడు. రాత్రి తడిసిన నేల ఎండకాగుతోంది. కొండమీది గుహలు చూస్తూ ముందుకు సాగిపోయారు. కొన్ని వందల సంవత్సరాలనాటి సంస్కృతి - ఆచార వ్యవహారాలు - నిష్ఠానియమాలు అన్నీ ఆ గుహలనుండి గ్రహించవచ్చు. కొండకొనమీదనుండి చూస్తే నీటితో నిండుగా వున్న లోయలమధ్య 'మునిగిపోతున్నాం - రక్షించండి' అన్నట్టు చేతులు చాపుతున్న చెట్లు కనిపిస్తాయి. జన్మస్థానం తెలియని ఓ సన్నటి నీటిపాయదల ప్రతిగుహను పరామర్శించి పోతోంది. సర్వారిష్టాలకూ మూలకారణం 'కోరికన్న బౌద్ధమత సూత్రాన్ని ఆ గుహల్లో చూడవచ్చు. రాతి తల్పగడలు - ఎండ - వాన - చలి వేటికీ చలించని శరీరాలు తప్ప ఆ కటిక శిలమీద విశ్రాంతి తీసుకో లేవు. రాధ మూర్తిని గమనిస్తూనే వుంది.

'ఇదంతా చూస్తుంటే ఇక్కడే ఉండిపోదా మనిపిస్తోంది...అడుగు వెనక్కి పడదు. కొన్ని వేల మంది భిక్షువులు కాషాయవస్త్రాలు ధరించి,ఔన్నత్యం-పదవులు - అందచందాలు - పూలబాటలాంటి భవిష్యత్తు - వీటిని చేతులారా తుంచివేసి ఎందుకు జీవించారో అర్థంకాదు. ఈ త్యాగబుద్ధివలన వారిలో కలిగే తృప్తి, శరీరసౌఖ్యాలు - సిరిసంపదలు యిచ్చే తృప్తికంటె గొప్పదన్నమాట - నేనూ సన్యాసినై పోతాను.' అన్నాడు మూర్తి.

రాధ పొరపాటుచేశా ననుకుంది. అతన్నిక్కడకు తీసుకు రాకూడదు. అతనిచేత ఆలోచింపచేసే శక్తి ఈ రాళ్ళకులేదు.

రాధ ఫక్కున నవ్వింది.

'ఆ భిక్షువుల జీవిత లక్ష్యం గొప్పదే కావచ్చు' ఎందుకో దాన్ని నేను పొగడలేను. మనం బతికేది హాయిగా అనుభవించటానికి - ఆనందించటానికి - ఉదాహరణకు చూడండి - ఇంత చక్కటి ప్రకృతి సంపద-'

మూర్తి మరోమారు చూశాడు. కొండను ఢీకొని బలా బలాలు పరీక్షించుకోటానికి పరుగెత్తుకు వస్తున్న మేఘాలు - భూమికంటె కొన్ని వేల అడుగుల ఎత్తున ఉన్నామని గర్వంగా చూసే చెట్లు - తలలో పాపిడలా కదలిపోయే కాలిబాట - స్వేచ్ఛకు అడ్డొతగులుతున్న రాళ్ళను కసికొద్దీ ఢీకొనే ప్రవాహాలు.

'మనుష్యులలో పరస్పరాకర్షణలు - ఇవన్నీ అనుభవించటాని క్కాకపోతే మరెందుకు? వీటిని చూసి ఏవగించుకొని, ఆత్మను పీక నొక్కివేసి బతకటానికి దేవుడు సృష్టించలేదు.'

'అలా కాదు రాధా!'

'ఆగండి!...మీరు చెప్పబోయేది నాకు తెలుసు. అదంతా మనోబల పరీక్షకోస మంటారు. మనం సులువుగా మోసపోతామో లేదో కనుక్కోటాని కంటారు. అంతేనా?...అలా అనుకునేందుకు తగిన ఆధారాలు లేవు. రుజువూ లేదు. అంటే, మనముందు రెండు సిద్ధాంతా లున్నాయి. రెండూ వూహాలోంచి పుట్టినవే - సరైన పునాదులు లేనివి. అలాంటప్పుడు మనకు నచ్చే సిద్ధాంతాన్ని నమ్మి ఆచరిద్దాం.'

రాధ ఇంత ఘాటుగా విమర్శించటం అతనెన్నడూ వినలేదు.

'సరే!...అంగీకరించాం - జీవితాన్ని ఓ కళగా అనుభవించాలి.'

అంటూ పుస్తకం, పెన్సిలు తీసుకుని బుద్ధ విగ్రహంముందు కూర్చున్నాడు. సుమారు తొమ్మిదడుగుల ఎత్తు - దానికి రెండుపక్కలా వరుసగా రాతి బెంచీలు - అది బౌద్ధుల సమావేశ మందిరం - మూర్తి స్కెచ్ వేయటంలో నిమగ్నుడైపోయాడు.

సాయంత్రం ఆరుగంటలు—

మబ్బులు దట్టంగా కమ్మేశాయి. వర్షం వస్తుందని నిర్ధారణ కాగానే రాధ కొంచెం భయపడింది. ఎలాగో వొకలాగ ఇల్లు చేరుకోవాలి. - సామాను సర్దేసుకుని కార్లో కూర్చున్నారు. కాని పరిస్థితులు ఒక్కసారిగా ప్రతికూలించాయి. కారు కదలటం మానుకుంది. దాని జబ్బుకు మందు ఆ ఇద్దరికీ తెలియదు. అలాంటి నిర్జనప్రదేశంలో రాత్రి గడపట మెలా? నాన్న సలహా వినకపోవటం పొరపాటేమో ననిపించింది. కాని రైలుదాటాక స్టేషనుకు వస్తే ఏం లాభం? ఆకాశం నిర్దయగా ఉరిమింది.

అక్కడకు వచ్చే యాత్రికుల సుఖదుఃఖాలు కనుక్కునేందుకు నియమింపబడిన అధికారి కొండదిగువ ఓ చిన్న ఇంట్లో ఉంటున్నాడు. ఇద్దరూ అక్కడకు చేరుకున్నారు. అధికారి పక్కనే కూర్చున్న ముసిలాడు ఏవో జానపదగీతాలు పాడుతున్నాడు. ఆ గానంలో ఉరకలువేసే అమాయకత్వాన్ని చూసి, అసూయతో గాలి ఆ మాధుర్యాన్ని మింగివేసింది. మూర్తి తమ పరిస్థితి వివరించాడు.

'మరేం భయపడకండి!...ఈ రాత్రి కిక్కడ ఉండవచ్చు - టౌనుకు వెళ్ళలేరు.' అన్నాడు అధికారి.

'పుండుమీద కారంలా, కారు కూడా సత్యాగ్రహం చేసింది. లేకపోతే ఎలాగో వొకలాగ దాటేయగలం!' అంది రాధ దిగులుగా. ఆమెకీ అనుభవం కొత్త.

'మీ వెర్రికాని, విమానం వున్నా వెళ్ళలేరు. దానికి రెండు కారణాలు: - మొదటిది - ఈ ప్రదేశం సముద్రమట్టానికి చాలా ఎత్తులో ఉంది. వర్షంతో రోడ్డు తడిసిఉంటుంది కనక కారులో వెళ్ళటం ప్రమాదకరం. - రెండోది - కొండదిగువనున్న కాలవ ఈపాటికి వంతెనమీదుగా పారుతూఉంటుంది. ఈ రాత్రికి మీకింక మోక్షంలేదు.'

అధికారి అంతవరకూ మూర్తి చేతిలోవున్న పుస్తకం చూడలేదు. ఒక్కొక్క పేజీ తిరగవేస్తూ ఆశ్చర్యం ప్రకటించాడు.

'చాలా బాగున్నాయండి!..మీ పేరు మూర్తి?.. పత్రికల్లో ఎక్కడా మీ చిత్రాలు చూసినట్టు గుర్తులేదు...మీరు దేనికీ పంపలేదా?' మూర్తి తల అడ్డంగా వూపాడు. - గదిలో అడుగుపెడుతుంటే వెనక్కి పిలిచాడు మూర్తిని.

'రేపుదయం జ్ఞాపకంలేక చెప్పకపోవచ్చు - ఇప్పుడే చెప్పేస్తాను. అయిదారు నెలల్లో ఢిల్లీలో పెద్ద చిత్రకళా ప్రదర్శనం జరుగుతుంది - అది మీకు తెలిసే ఉంటుంది. ఏదైనా గీసి పంపండి. తప్పకుండా బహుమతి వస్తుంది...ఉచితంగా సలహా యిచ్చాను కనక సగం నాకు పారేయండి.' అన్నాడు నవ్వుతూ.

రాధ ఆశ్చర్యపోయింది. ఒక్క పదినిమిషాల పరిచయం ఎంతటి సాన్నిహిత్యాన్ని స్థిరపరిచింది! బహుశ ఇక్కడి కొండలు, నిర్మలాకాశం - అందర్నీ ప్రేమించ మంటున్నాయేమో!

అదో పెద్ద గది. పాతికమంది వరుసగా పడుకోవచ్చు దేవుడు లేని గుడిలా చిందర వందరగా ఉంది. మూర్తి కిటికీదగ్గర నేలమీద కంబళి పరచి పడుకున్నాడు. మరో మూల రాధ పడుకోటానికి యత్నించింది. సమస్యలతో నిండుకున్న మనసుకు, నిద్రకు చాలా దూరం. బయట వర్షం కురుస్తోంది. ఎక్కడో, ఏవో జంతువులు అరుస్తున్నట్టు భ్రమ. మూర్తి నిద్రకుపక్రమించినట్టు కనపడినా, ఎందుకో నమ్మలేకపోయింది. ఏడు కావస్తోంది - అంతే - అప్పుడే నిద్రేమిటి? ఒకవేళ తన గడువు దగ్గరపడుతోంది కనుక మౌనం వహిస్తున్నాడా?...ఉన్నట్టుండి అర్ధరాత్రి కిటికీలోంచి కింద కురికితే!...ఎన్నో సార్లు ఆ ఉత్తరం గురించి అడగా లనుకుంది - ధైర్యం వెనుకంజ వేసింది.

'మీకు ఆత్మహత్య చేసుకోవా లనుందా?' - రాధ భయంతో -

'లేదు...' మూర్తి ఆశ్చర్యంలో—

'మరైతే ఆ ఉత్తరం ఎందుకు రాశారు?' - కొంచెం విసుగు -

'ఏ ఉత్తరం?...ఓస్! అదా! వూరికే రాశాను. ఆవేళ ఇంగ్లీషు లెక్చరరు రాలేదు. నువ్వు వస్తావని నాకు తెలుసు - పుస్తకంలో ఉత్తరం వుంచాను. నీ మనసు నవనీతంలాంటిది. త్వరగా కరగిపోతుందని నాకు తెలుసు-' - విజయగర్వం -

'ఛీ !...ఇదంతా నట నన్నమాట' - అణచుకో లేని కోపం—

'అసలు జీవితమే ఓ నాటకం - అంతర్నాటకాలకు అధిక ప్రాధాన్యం లేదు. రా!...సుఖంగా వుందాం - ప్రేమనేది తేలిగ్గా దొరికేది కాదు - నిశిరాత్రి - ఎవరూ లేరు - అనువైన వాతావరణం.'— అట్టహాసమైన నవ్వు -

'ఛీ!...ఛీ!...వదలు!' చెంప ఛెళ్ళుమంది.

రాధ నవ్వుకుంది. అలా కాకుండా మరోవిధంగా జరగవచ్చు.

'మీకు బతుకు భారంగా ఉందా?'

'అవును రాధా!...ఎటు చూసినా సమస్యలు - గుండెమీద చేయివేసుకుని నేను బాధల కతీతుణ్ని - అనలేను...అలాంటప్పుడు జీవించి ఏం లాభం? చివరకు మిగిలేది, సాధించేది ఏదీ లేదుకనక ఆగిపోవటం మంచిది.'

'వద్దు...వద్దు...అలాంటి భావాన్ని దూరంగా తరిమివేయండి. సౌందర్య పుష్పం వెయ్యిరేఖలుగా విరిసి ప్రకృతిగా మారింది - అదొక కావ్యం లాంటిది. చదివి, విని అనుభవించాలి.'

తను ప్రాధేయపడుతుంది. అతను వినడు. గబగబ చీకటిలో ఎక్కడికో పరుగు లెడతాడు - కంగారుగా వెళ్ళి చేతులు పట్టుకుని ఆపివేసింది.

'మిమ్మల్ని చావనివ్వను - మీరు గొప్ప చిత్రకారులు !'

'అయితే నన్ను ప్రేమిస్తావా?...పెళ్ళి చేసుకుంటావా?'

రాధ ఒక్కడుగు వెనక్కి వేస్తుంది... అతన్ని ఎన్నడూ ప్రేమించలేదు. ఇదంతా నటన - నల్లటి బొమ్మకు రంగులువేసి, నగిషీలు చెక్కి 'సౌందర్యం' అంటే అదే నంది, అతను నమ్మడు - ఎలా?

'ఏం!...మాట్లాడవేం? ... నాకు తెలుసు - ఏ స్త్రీ నన్ను ప్రేమించదు - నాది ఎడారి బతుకు-' అతను చెయ్యి విదలించుకుని పోబోతాడు.

'కాదు...కాదు...' అంటుంది తను. అతను వెనక్కి వచ్చి తల్లో పూలు గట్టిగా వాసనచూసి ఒక్కసారిగా కావలించుకుంటాడు.

కిటికీ తలుపులు గట్టిగా కొట్టుకున్నాయి. ఆలోచనలు తెగిపోయాయి. ఆకాశం మళ్ళీ ఉరిమింది. నెమ్మదిగా లేచి నిలబడింది. గాలి ఉద్ధృతం ఎక్కువైంది - లాంతరు ఆరకుండా ఉండేందుకు యత్నిస్తోంది.

'నిద్రపోయారా అప్పుడే?...' అనడిగింది రాధ.

మూర్తి లేచి కూర్చున్నాడు.

'నాకు చాలా భయంగావుంది సుమండి! నాన్నగార్ని తల్చుకుంటే గుండె గుభేలు మంటోంది. ఈ చీకట్లో బయలుదేరి రారు కదా!'

'వద్దామనుకున్నా ఆయన రాలేరు...గాలివాన ఇల్లు కదలనీయదు. ప్రకృతి నిజస్వరూపాన్ని చూసి ఎందుకు భయపడాలి? చల్లగాలికంటె - ప్రశాంతమైన సాయంత్రం కంటె - మబ్బుల్లేని నీలాకాశంకంటె - పూర్ణచంద్రుడి వెన్నెలకంటె - ఇక్కడే నాకు బాగుంది. అలా వెళ్ళి కొండకోనమీద కూర్చుంటాను.'

రాధ ఒక్కడుగు వెనక్కి వేసింది.

'త్వరగా వెళ్ళండి - సరాసరి, ఒక్క గాలి విసురుకు ఆ లోయలో పడతారు..రవణ మీస్నేహితుడా?'

'అవును - ఇద్దరం ప్రాణస్నేహితులం - కలకత్తాలో వున్నాడు - అతని పేరు నీ కెలా తెలుసు?' రాధ ఈ ప్రశ్న వస్తుందని వూహించలేదు.

'అదా...అదా...ఏదో పుస్తకంమీద చూశాను.'

సంభాషణ ముందుకు సాగటంలేదు. అవతల గదిలో వున్న గోడగడియారం పది కొట్టింది. మూర్తి వాచీ చూసుకున్నాడు. తొమ్మిదిన్నరైంది -

'రెండు గడియారాలు ఎప్పుడూ ఒకే కాలాన్ని తెలియజేయవు - అలాగే మానవహృదయాలు కూడా-' అని నవ్వుకున్నాడు. తల్లోంచి జారి పడబోతూన్న మల్లెపూలదండను సరిచేసుకుంటూ, అర్థమైనట్టు రాధ తల వూపింది.

'ఆ ఆఫీసరు మనిద్దర్నీ గురించి ఏమనుకుంటున్నాడో తెలుసా?...'

రాధ కనుబొమలు పైకెత్తి చూసింది.

'దంపతులని...' విరగబడి నవ్వాడు. రాధ భయంగా చూసింది.

'ఏం! కోపం వచ్చిందా? ఆడ, మగ కలిస్తే అలాగే అంటారు. ఒకవేళ నిజంగా పెళ్లి చేసుకుంటానంటే మాత్రం నువ్వు కాదంటావా ఏవిటి?'

'మీ వేళాకోళాని కేంగాని, నేను చెప్పినట్టు చేయండి - ఇందాకా ఢిల్లీలో ఏదో చిత్రకళాప్రదర్శనం జరుగుతుం దన్నాడతను - మీ రెందుకు పాల్గొనకూడదు?...అదే మీ లక్ష్యం అనుకోండి.'

'రైట్ - ఒప్పుకుంటాను - మరో లక్ష్యం కూడా వుంది - నిన్ను పెళ్ళిచేసుకోటం.' అని కొంటెగా నవ్వాడు. రాధకు నిజానిజాలు అర్థంకాలేదు.

'మీ అభిప్రాయాలను సరిగ్గా తెలుసుకోలేకపోయినా నా మనసులో మాట చెప్తాను - మీరు కష్టపడి బొమ్మలు గీయండి - చిత్రకళే మీ సర్వస్వం అనుకోండి - గెలుపు మీదే - ఇంకా ఆరునెలల గడువుంది. మీరు పంపే చిత్రానికి బహుమతి వచ్చితీరుతుంది. అదే నా అభిలాష.'

మూర్తి జవాబు చెప్పకుండా కిటికీలోంచి చేయి చాపి వర్షం కురుస్తున్నదీ లేనిదీ చూశాడు.

'ఒక్క చినుకు కూడా పడటం లేదు. కారు బాగుపడుతుందేమో చూద్దాం - ఇంటికి పోవచ్చు.'

'అలా మొండికెత్తి బయలుదేరితే బోల్తాపడి చస్తాం.'

'పోతే పోతాం - బాధలు తప్పుతాయి.'

'అదుగో! ఆ తత్వమే వద్దన్నది. జీవితాన్ని ఓ కళగా అనుభవించాలని ఎన్నిసార్లు చెప్పాను మీకు!'

ఉన్నట్టుండి అతని కళ్ళల్లో వెలుగు తళుక్కుమంది. రెండడుగులు ముందుకువేసి రాధ కళ్ళల్లోకి చూశాడు. ఓ మహాకావ్యం కనిపించింది. చదవగలడు కాని అర్థంచేసుకోలేడు. ఏమనుకున్నాడో, ఏమో కాని, ఛటుక్కున ఆమె చేతులు రెండూ పట్టుకుని ఏదో అనటానికి ప్రయత్నించాడు. పెదిమలు అసందర్భంగా కదిలాయి. మబ్బుల్లో దాక్కున్న వర్షంలా-మొగ్గలో దాగిన పువ్వులా - అనురాగంలో దాక్కున్న ప్రేమలా - వెలుగులో దాక్కున్న సందేశంలా - అతని మాటలు గుప్తంగా వుండిపోయాయి! ఆకాశం మళ్ళీ గర్జించింది. రాధ చేతులు విదిలించుకుని వెళ్ళి పడుకుంది. గడియారం పదకొండు కొట్టింది. వాచీ చూసుకుంటే ఆగిపోయింది.

*　　*　　*　　*

రాధకు మెలకువ వచ్చేసరికి రెండుగంటలైంది. బద్ధకంగా తిరిగిన కళ్లు మూర్తి పడుకున్న చోటు ఖాళీగా వుండటం గమనించాయి. త్రుళ్ళిపడి లేచి గదంతా వెదికింది. వెర్రికాని వెదకటానికి అదేమైనా పెద్ద భవనమా!...ఎక్కడా అతని జాడలేదు. కిటికీలోంచి బయటకు చూసింది. లోతైన లోయలో నీరు నిండుగా పారుతోంది. ఆ నీటిలో ఎవరో తేలుతున్న భ్రమ! వర్షం లేదు. చలిగాలి మాత్రం బెదరిస్తోంది. మబ్బులవెనక్కి జరిగిన చందమామమాత్రం కొంచెం కొంచెం తొంగిచూస్తున్నాడు. ఆ వెలుగులో కొండచరియలు స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. అధికారిని లేపి జరిగింది వివరించింది.

'ఆయన చిత్రమైన మనిషిలా కనపడుతున్నాడు. మీరు కంగారుపడొద్దు' అని ముసిలాణ్ణి నిద్రలేపాడు.

టార్చిలైటు వేసుకుని ముగ్గురూ బయలుదేరారు అదొక అంతులేని ఎడారిలాంటిది. అందులో ఫలానా ఇసుకకణం కావాలంటే సులభంగా దొరకదు.భయంతో రాధకాళ్ళు ముందుకు నడవటం లేదు. ఆ నాటికి మూర్తితో పరిచయమై సరిగ్గా ఒక్క నెలవుతుంది. మూర్తి తవనిర్ణయం మార్చుకున్నట్టు ఇంతకాలం నటించి,అన్నమాట దాటని హరిశ్చంద్రుడిలా ప్రాణాలు తీసుకున్నాడన్నమాట! ఈ నెలరోజులు తనుపడిన శ్రమ - అనుభవించిన ఆవేదన, అసంతృప్తి - అన్నీ పిచ్చివాడికి సంగీతం నేర్పినట్లయ్యాయి. అన్వేషణ ఓ చోట ఆగింది.

'అదుగో!'...అన్నాడు అధికారి.

మూర్తి! కొండకొనకు దగ్గరగా నిలబడి ఆకాశం కేసి చూస్తున్నాడు. పాదాన్ని తడుపుతూ చిన్న ప్రవాహం పారుతోంది. ఏకాంతంలో ఐక్యమైపోయిన అతన్నీ ఏ మహాశక్తీ కదలించలేదేమో! రాధ చరచర వచ్చి అతని చేయిపట్టుకుంది.

'బాగుందండి! మీరు అన్నంతపని చేస్తారని కలలో కూడా అనుకోలేదు - ఈ అర్ధరాత్రి - చలిలో ఒంటరిగా!...దీని తాత్పర్యం?' అతను తడబడ్డాడు. పట్టుబడిన దొంగలా దిక్కులు చూశాడు.

'నన్ను క్షమించు రాధా!...మీ అందరికీ బాధ కలిగించాను. నిద్రలో వున్నారు కదా, మేలుకోరనుకున్నాను.'

'ఆయన చిత్రకారుడు కదండీ!...' అని సాగదీశాడు అధికారి - ఇద్దరూ గది చేరుకున్నారు.

'మీరు ఆత్మహత్య చేసుకుందామనే నా వెళ్లింది?' అని గద్దించి అడిగింది రాధ.

'ఆత్మహత్యా?... నేను!...ఎందుకని?'

'ఎందుకా?...జీవితానికి భవిష్యత్తు, వర్తమానం లేవు. గడిచిన సంఘటనలమీద నిర్మితమవుతుంది. నిరాశ - అశాభంగం - అహంభావం - చీకటిలో గొంతు కోయటం - వీటిని కరగించి పోతపోస్తే జీవితం తయారవుతుంది. ఆశలు - ఆశయాలు - వెలుగు - అనురాగం ఇవన్నీ విలువలేని ఆభరణాలు. వాటితో జీవితాన్ని అలంకరించటానికి ప్రయత్నిస్తాం. ఒక్క అరంగుళం దూరంలో వుండగా ఏదో శక్తి నీచేతిలో జీవాన్ని లాగివేస్తుంది. ఆభరణం కిందపడి ముక్కలవుతుంది. మళ్ళీ ఆ ముక్కల్ని ఏరి అతికించే ప్రయత్నంలో పడతాం. సూక్ష్మంగా ఆలోచిస్తే ఇదే బతుకు. ఎదురుగాలులతో పోరాడాలి...కనుక మీరు ఆత్మను చంపేద్దామనుకున్నారు...అవునా?' మూర్తి వెర్రిగా చూశాడు. ఈ భావాలు తనవే! ఎవరితోనో అన్నట్టు- ఎవరికో రాసినట్టు గుర్తు...ఎప్పుడో, ఎలాగో తెలియదు. మూర్తి సిగ్గుపడి మాట్లాడలేదు.

'మీరు మళ్ళీ పారిపోకుండా ఈ రాత్రంతా నేను కాపలా వుండాలి గామోలు!' అని నవ్వింది.

* * * *

మూర్తికి చిన్నతనంనుండి చిత్రలేఖనమంటే సరదా - తోటి విద్యార్థులు డ్రాయింగు క్లాసులు ఎగ్గొట్టినా, అతనుమాత్రం హాజరయ్యేవాడు. ఒకటి రెండు పరీక్షలలో బహుమతులు కూడా వచ్చాయి. కాని, దాని కతను ప్రాధాన్య మివ్వలేదు. ఎప్పుడైనా తోచిన బొమ్మలు గీయటం - రెండు మూడు నెలలు పోయాక సరిదిద్ది రంగులు వేయటం - అంతే - కాని ఆనాటి రాత్రి జరిగిన చిత్రసంభవాలు అతని మనసులో ఒకానొక గదిలో వెలుగునింపాయి. రాధ కూడా అతనికి సాయపడింది. మనసుకు చీకాకు కలిగినప్పుడు - భరింపరాని దుఃఖం ఎదుర్కొన్నప్పుడు - ఆ ఆవేదనను మరో దెసకు మళ్ళించాలి. జీవితంలో ఓడిపోయిన షెల్లీ రాసిన మనోవేదన మహాకావ్యమైంది. ఎటు చూసినా ఆశాభంగం కారుమబ్బులా కమ్ముకున్నప్పుడు చిత్రకళలో దిగిపోయాడు వాన్‌గో - అలాగే మూర్తి మనసు మార్చివేయాలనుకుంది రాధ.

పత్రికలలో చిత్రకళ గురించి ప్రచురిత మయ్యే వ్యాసాలు చదివాడు. రవివర్మ - బాపిరాజు- ఠాగూర్ - మిల్లెట్ - దేగాస్ - డాడెట్ - చిత్రకారుల బొమ్మలు తెప్పించి గదినిండా అలంకరించాడు. అతని దైనందిన కార్యక్రమం పూర్తిగా మారిపోయింది. కాలేజీకి వెళ్లే వరకూ ఏవో గీస్తూనే వుంటాడు. రాధ అతనిలో పరివర్తన తీసుకువచ్చింది. ప్రతిసాయంత్రం వచ్చి కూర్చునేది. అలా అయిదు నెలలు గడచిపోయాయి. ప్రముఖ పత్రికల్లో తన చిత్రాలు ప్రకటించాడు.

ఓనాడు రాత్రి పదకొండు.

రాధ ఆలోచిస్తూ కూర్చుంది. మూర్తి జీవితంలో తను అడుగుపెట్టి ఆరు నెలలైంది. ఇంతకాలంగా ఆకృతి పొందుతూవచ్చిన భయం నిండుగా నిలబడి ఆమెను ఆవరించింది. మంచుగడ్డ నీటి రూపాంతరమైనా, దానికో ప్రత్యేకతవుంది. నీటిలో ఎంతకాలం దాన్ని దాచివుంచగలం? స్నేహితానికి, ప్రేమకు మధ్య పల్చటి తెరమాత్రమే అడ్డం - అది చిరిగిపోకుండా అహర్నిశం కాపలా కాసినా ప్రయోజనం వుండదు - ఓ నిశిరాత్రి దానంతటదే మంచుతెరలా విడిపోతుంది. తను ఈ వాతావరణానికి ఉద్దేశింపబడిందికాదు. మూర్తి రవణకు రాసిన ఉత్తరం మరోసారి నెమరువేసుకుంది. నాన్న నిద్రపోతున్నారు. అగాధంవైపు నడచిపోతున్న ఓ వ్యక్తిని మధ్యలో ఆపివేసి మరో త్రోవ చూపించి 'అదుగో పూలతోట! సృష్టిలోవున్న పూలన్నీ అక్కడ కనిపిస్తాయి. సౌందర్యం వెయ్యి పాయలుగా చీలి వాటిలో దాగివుంటుంది. అజంతా - హంపీ - పురాతన గ్రీకు సామ్రాజ్యం - మొహంజోదారో, హరప్పాల నాగరికత - అన్నీ అక్కడే వున్నాయి. అదంతా చూస్తూ ఆనందించు - అదే నీ గమ్యస్థానం!' అంది.

'నేను చూసి తిరిగివచ్చేదాకా నువ్విక్కడే వుంటావా?...లేక నీకోసం వెతుక్కుంటూ అగాధం వైపుకు వెళ్లాలా?' అనడిగాడతను.

అర్థం కానట్టు కనుబొమ ఎగరేసింది.

'అంటే - నీ సౌందర్యం ముందు అవన్నీ కృశించి పోతే?...'

ఆమెకు ప్రశ్న అర్థమైంది - ఎలాగైనా అతను జీవిస్తే చాలు - సరేనని నిరీక్షిస్తూ కూర్చుంది. అతను తిరిగి వచ్చాడు.

'ఉన్నావా? ... వెళ్ళిపోయావేమో ననుకున్నాను. అదంతా జీవంలేని రాతి సౌందర్యం - మాట్లాడలేని మూగప్రకృతి. పువ్వులు అందంగానే వున్నాయి. కాని నవ్వవు - తియ్యగా కబుర్లుచెప్పవు- మనసులో కోర్కెలు పుట్టించవు - నాకవేమీ వద్దు - నువ్వే కావాలి.' అన్నాడు. ఆమె గుండెలో రాయి పడింది. తను ప్రయోగించిన బాణం తిరిగి తనకే తగిలింది.

ఎవరో తలుపు తట్టారు. ఆలోచనలు కరగిపోయాయి. తలుపు తీసేసరికి మూర్తి వచ్చాడు.

'ఎవరు?...మీరా!' రాధ ఏదో అనబోయి ఆగిపోయింది. నాన్న ఇంకా నిద్రపోతూనే వున్నారు.

'ఈ రాత్రిపూట శ్రమ కలిగిస్తున్నందుకు క్షమించు. నా స్నేహితుడొకడు ఇక్కడే వుంటున్నాడు. ఇంతదూరం వచ్చాక నిన్ను చూడకుండా వెళ్ళగలనా?' రాధ ఫ్లాస్కుకోసం లోపలికి వెళ్ళింది. మూర్తి టేబిలుమీదున్న పుస్తకం తీశాడు. ఏదో వుత్తరం జారి కిందపడింది.

'హృదయ రాణికి—

ఈ మధ్య నువ్వు ఉత్తరాలు రాయటం లేదు. నాన్న నీకు వంట్లో బాగాలేదని రాశారు. నీకోపం ఎందుకు వచ్చిందో అర్థంకావటంలేదు. మధ్యమధ్య పరధ్యానంగా వుంటున్నావట. ఇదంతా నిజంకాదని తెలుసు. పుస్తకం తెరిస్తే నీ రూపం ప్రత్యక్షం. చదువెలా సాగుతుంది?...పోనీ నువ్విక్కడకు వచ్చేయకూడదూ...' ఇంకా ఏవో వర్ణనలు.

'మరి నాలుగు నెలల్లో ట్రెయినింగు పూర్తవుతుంది? వస్తున్నా.' అంటూ ముగింపు.

'ఉత్తరం చదవటం పూర్తయిందా?' అనడిగింది కాఫీ కప్పు టేబిలుమీద వుంచుతూ రాధ. మూర్తి సిగ్గుపడ్డాడు.

'మీరు లెక్చరరు - పాఠంతోబాటు నీతినియమాలు బోధించటం మీ విధి...మరొకరి వుత్తరాలు చదవవచ్చా'?

'సారీ రాధా!...మానవసహజమైన కుతూహలం - అంతే...అదలా వుంచి ఈ వ్యక్తి ఎవరు?' రాధ కిటికీదగ్గరకు వెళ్ళి వెనక్కి తిరిగి అతనికేసి పరీక్షగా చూసింది.

కొండమీదనుండి కిందకురికి కాళ్ళు విరగ్గొట్టుకున్న ఆవేదన.

'వరసకు బావ. ఒకప్పుడు ఇక్కడే వుండి చదువుకునేవాడు. స్కాలర్ షిప్పుతో చదువుకోటానికి ఇంగ్లండు వెళ్ళాడు.'

'అతను తిరిగిరావటం, శుభలేఖలు అచ్చువేయించటం ఒక్కసారే జరుగుతాయనుకుంటాను.'

రాధ తిరిగి టేబిలుదగ్గరకు వచ్చింది.

'అతనంటే నా కిష్టం వుండాలిగా!...' అంది.

'రాధా!..ఒక్కమాట గుడుతాను.నిజం చెప్తావా?

'ఒకవేళ నేను అబద్ధం చెప్పినా, అది నిజం కాదని మీరెలా నమ్మగలరు? అబద్ధం,నిజం అక్కచెల్లెళ్లు.'

'నీపరిహాసానికేంగాని...నువ్వు...నువ్వు...'

రాధ గుండె దడదడలాడింది.

'చెప్పండి...' అంది.

'ఎప్పుడైనా, ఎవర్నైనా ప్రేమించావా?'

రాధ కొంతసేపు వూరుకుని, నిజం చెప్పాలని నోరు తెరిచేలోగా నాన్న దగ్గుతూ దిగివచ్చారు.

'ఎవరమ్మాయ్ అది!...ఓహో!...మీరా!...'

రాధకు ముళ్ళమీదున్నట్టుంది. నాన్న ఎలా అర్థం చేసుకుంటారో ఏమో! పది నిమిషాలు ఏవో మాట్లాడి మూర్తి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆ మర్నాడుదయం రాధ తన వుద్యోగానికి రాజీనామా యిచ్చింది.

సాయంత్రం రాధ వచ్చేసరికి మూర్తి ఇంట్లో లేడు. పుస్తకాలన్నీ చిందరవందరగా పడివున్నాయి. గోడమీది ఫోటోలు భూమికి సమాంతరంగా లేవు.

రాధకు తను మొదటిసారిగా ఆ ఇంట్లో అడుగుపెట్టిన రోజు జ్ఞప్తి కొచ్చింది.

'మూర్తిగారు ఇంట్లో లేరా?' అనడిగింది.

'పొద్దున్ననగా వెళ్లారు. ఇంతవరకూ రాలేదండి.' అన్నాడు ముసిలాడు.

మల్లెపూల పరిమళం ముక్కుపుటాల్ని దొలిచి వేసింది.

'ఈ గదంతా మళ్ళీ ఇలా తయారైందే?'

ముసిలాడు తన పనితనానికి మెచ్చు వస్తుందని గామోలు సిగ్గుపడ్డాడు.

'అదేమోనండి - రోజూ ఆయనే సర్దుకునేవారు. ఎక్కడ సామాను అక్కడుండేది. ఇయాల మర్చిపోయారు. ఇదంతా నూత్తుంటే ఆయన ఎనకటి మనిసై పోతున్నారని బయంగావుంది - యిసిత్రమైన మేట్టరుగోరు -' ఆ వైచిత్ర్యం తనకు తెలుసుకాని, అతనికేం తెలుసు? - ఫ్లవర్ వేజ్ లో వాడిపోయిన పువ్వులు తీసేసి కొత్తపువ్వు లుంచింది. పుస్తకాలన్నీ సర్ది, ఎక్కడి వస్తువక్కడుంచింది. టేబిలుదగ్గర నేలమీదపడున్న సిగరెట్టు పీకలు లెక్కపెట్టింది.

'ఇవన్నీ ఎక్కడివి?'

'ఎక్కడి వేంటండి! ... మేట్టరుగారు కాల్చి పారేసినవి. ఈ మూడురోజులుగా ఆయన అదేపనిగా కాలుత్తున్నారండి ... అదేం మాయో - ఆ మధ్య పూర్తిగా మానేశారు.'

పేపర్ వెయిట్ కింద రవణకు రాసిన ఉత్తరం కనిపించింది.

'ఈ ఉత్తరం చదువుకుని, నువ్వు చాలా ఆశ్చర్యపోతావు. ప్రేమను నే నెన్నడూ నమ్మలేదు. నాక్కావలసిం దేమిటో తెలుసుకోలేకపోయాను. ఈ అయిదు నెలలు అన్వేషణ సాగించి నిజం తెలుసుకున్నా. నేను రాధఅనే అమ్మాయిని ప్రేమించాను - ఆమె కూడా - అందచందాలు వర్ణించమంటావా?... నేను కవిని కాను - శుభలేఖకోసం ఎదురుచూస్తూండు- నెలరోజులు సెలవుమీద వచ్చేయి.'

రాధ పళ్లు పటపట కొరికింది. తను పారబడింది. అనురాగం - స్వేచ్ఛ - ఆనందం - ఐశ్వర్యం - ఇవన్నీ మానవులకు కట్టుబడి వారి యిష్టా యిష్టాల కనుగుణంగా నడుచుకోవు. రాధ తిరిగి వెళ్ళిపోదా మనుకుంటుంటే మూర్తి వచ్చాడు.

'నాకోసం వచ్చి, చూడకుండానే తిరుగుముఖం పడుతున్నావ్!...గదంతా సర్దినందుకు కృతజ్ఞత.'

రాధ విధిలేక కూర్చుంది. సంభాషణ ఎవరికీ రుచించలేదు. ఆ ఇద్దరిలో ఎవరి మనసూ స్వచ్ఛంగా లేదు - అగ్నిపర్వతాలు బద్దలవటానికి సిద్ధంగా వున్నాయి.

'లోపలకు రండి - ప్రదర్శనకు గీసిన బొమ్మ చూపిస్తాను. నిన్న రాత్రే పూర్తిచేశాను.' రాధ అతన్ని వెంబడించింది.

పెద్ద కొన్వాసు. చిత్రం చూసి రాధ కొయ్యబారిపోయింది. వరుసగా కొండల ఎత్తుపల్లాలు - పక్కనే ప్రశాంతంగా పారుతూన్న నది. నక్షత్రాలు మిణుకు మిణుకు మంటున్నాయి. చందమామ మబ్బుల చాటునుండి 'రానా!...వద్దా!' అంటున్నాడు. నీటి ఒడ్డునవున్న రంగు రంగుల పువ్వుల్ని కోసుకుందామన్న చాపల్యం చెయ్యి చాపమంది. ఆ నదీ తీరంలో ఓ మూల కూర్చుని ఈ ప్రకృతిని తిలకిస్తున్న ఆ అమ్మాయి?

అవును. అది తనే! ముమ్మూర్తులా అది తన ప్రతిబింబం! ఆనాడు మొదటిసారిగా మూర్తిని చూడ్డానికి వచ్చినప్పుడు చేసుకున్న అలంకరణ - శరీరంలో రక్తం త్వర త్వరగా పరుగులెత్తి తతిమా భాగాలకు ఈ వార్త నందించింది.

'ఇక్కడ నేనెలా వొచ్చాను?' అనడిగింది.

'నీకంటె అందమైన అమ్మాయి నా కంట పడలేదు కనక-' అని నవ్వాడు. రాధ మౌనంగా వుంది.

'నీ కిష్టం లేకపోతే, దీన్ని చింపివేస్తాను.'

'వద్దు...ఆ పనిమాత్రం చేయకండి. ఊరికే అడిగానుకాని, ఇలాంటి చిత్రం నే నింతవరకూ చూడనే లేదు. ఇందులో వాస్తవికత వుంది. నీరు జలజలమని పారుతున్న చప్పుడు వినిపిస్తోంది. నక్షత్రాలు మిణుకుమిణుకుమంటున్న భ్రమ! తప్పకుండా పంపండి. ఫస్టు ప్రైజ్ మీదే!' మూర్తి నిర్లక్ష్యంగా నవ్వాడు.

'నాకు బహుమతి అక్కర్లేదు రాధా! నువ్వు బాగుందంటే చాలు. అందుకోసమే రాత్రి - పగలు కష్టపడ్డాను...నాక్కావలసింది ప్రేమించే హృదయం.'

'అదెక్కడ దొరుకుతుందో చెప్పండి. వెదకి తీసుకువస్తాను...లేకపోతే ఇద్దరం కలిసి వెతుకుదాం.'

'నిజంగా చెప్ప మంటావా?'

'ఊ!'

'ఎందుకు లే!...సమయం రాగానే చెప్తాను... అన్నట్టు అడగటం మర్చిపోయాను. నువ్వు రెండు మూడురోజులుగా కాలేజీకి రావటం లేదు. ఎవరో నువ్వు రిజైన్ చేశావన్నారు. నేను నమ్మలేదనుకో!... నువ్వలా ఎన్నడూ చేయవని నాకు బాగా తెలుసు. అందులోనూ నన్నడక్కుండానా...ఎందుకో, నువ్వు కనపడకపోతే నా మనసు సరిగ్గా వుండదు. అది హృదయ దౌర్బల్యం కాదనిమాత్రం చెప్పగలను.'

'బాగుంది...చక్కటి వుద్యోగం ఎవరైనా వదులుకుంటా రటండీ?' అని అబద్ధం ఆడేసింది.

రాధ ఇంటికి వెళ్ళాక ఉద్వేగాన్ని అణచుకుని మూర్తికి పెద్దవుత్తరం రాసింది. మళ్లీ చదువుకుంటే ఆమెకే భయం వేసింది. నిజాన్ని అంత సులువుగా అందివ్వకూడదు. ఉత్తరం చించివేసి మరో కాగితం మీద ఇలా రాసింది.

'నేను రేపు సాయంత్రం లక్నో వెడుతున్నా. అక్కడ మా అక్కయ్య డాక్టరుగా వుంటోంది. ఉద్యోగానికి రాజీనామా ఇచ్చినమాట వాస్తవం. ఈ స్వల్పవిషయానికి అబద్ధం ఆడినందుకు క్షమించండి. మీరు నాకు చాలా ఋణపడి వున్నానన్నారు... ఎందుకో అర్థంకాదు. నేను మీకు చేసిన వుపకారం ఏమిటి?...ఆ చిత్రాన్ని వెంటనే పంపించండి. తీరిక దొరికితే జవాబు రాయండి.'

ఆ వుత్తరం చదువుకుని అత నెంత బాధపడతాడో ఆమెకు తెలుసు. ఈ నాలుగు ముక్కలు నేరుగా అనే ధైర్యంలేదు. బలవంతంగా కళ్ళు మూసుకుని నిద్రపోటానికి ప్రయత్నించింది.. ఎక్కడో ఆకాశం వురిమింది. చినుకులు పడసాగాయి. అకాల వర్షం.

* * * *

చరిత్రలో లక్నో నగరానికి ఎంతో ప్రాముఖ్యం వుంది. కట్టడాలన్నీ పురాతనకాలంతో పెనవేసుకున్నాయి. ఎలాంటి అలజడి లేకుండా ప్రశాంతంగా జీవించే ప్రజలు - రాధ అక్కయ్యతో కలిసి వూరు చూడ్డానికి వెళ్ళినా 'బడా ఇమాంవాడా'లో దారి తప్పింది. ఇద్దరూ వేరయ్యారు.

అదో పెద్దభవనం. లోపల బోలెడు వంకర దారులు. ఏ తోవంట వెడితే ఎక్కడకు చేరుకుంటామో ఎవరూ చెప్పలేరు. అలా తిరుగుతూ, అక్కయ్య కనపడక అక్కడేవుండిపోవలసి వస్తుందేమో నని రాధ భయపడింది. ఒక చోట హఠాత్తుగా మూర్తి ఎదురయ్యాడు.

'అరె!...మీరా?'

అవును రాధా! ... నమ్మలేకుండా వున్నావు కదూ! ...ఉత్తరంముక్క రాసిపారేసి తుర్రుమంటే నాకు దారి తెలియదనుకున్నావా? లక్నో చూడాలన్న కోరిక నాకూ వుంది. పురాతన నగరం.'

'పురప్రజల తరఫున మీకు స్వాగతం!...కొంపతీసి మీరు కూడా రాజీనామా గీసిపారేసి రాలేదుకదా!'

'నేను లేదన్నా, నిజం చెప్తున్నానని ఎలా అనుకోగలవు?...కనుక నువ్వే కనుక్కోటం మంచిది.'

రాధ మౌనంగా వుండిపోయింది. అబద్ధం ఆడి మోసగించినందుకు, రాళ్లలాంటి నాలుగు మాటలు విసిరినా బాగుండేది!...తెగతెంపు లయ్యేవి...అలా ఎన్నిసార్లు తిరిగినా బయటకు వచ్చేదారి కనపడలేదు. మూర్తి నవ్వాడు.

'మన జీవితం కూడా ఇలాంటిదే! ఎన్నిసార్లు తిరిగినా ముక్తిమార్గం కనిపించదు. దేనికోసమో వెతుకుతూ వుండటం - అలసి నిద్రపోవటం - మళ్ళీ లేచి అన్వేషణ ప్రారంభించటం - ముసలితనం వచ్చాక తిరిగే ఓపికలేక ఓమూల కూలబడి 'ఓ భగవంతుడా! నాకు తోవ చూపు.' అంటం - అంతే కదూ?'

రాధ ఏదో అందా మనుకుంటుంటే కమల కలుసుకుంది.

'దోబూచులాట బాగుంది స్మా!' అంటూ మూర్తి కేసి ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది.

'ఈయనే మూర్తిగారు! గొప్ప చిత్రకారు లని నీతో చెప్పేదాన్ని కదూ! రెండు నెలలు ఓపికపట్టు - ఈయన భూమ్మీద వుండరు.'

'అంటే?' అంది కమల భయంతో.

రాధ పొరపాటు గ్రహించి ఛటుక్కున నాలిక్కరచుకుంది.

'అంటే అందరూ ఆకాశాని కెత్తేస్తారు - కీర్తిశ్రీ వరిస్తుంది. మరి భూమితో ఏం పని?...అవునా!... ఇది మా అక్కయ్య - కుమారి కమల! డాక్టరు కమలని కూడా పిలవొచ్చు. మా ఇద్దరికీ వయసులో రెండేళ్లే తేడా!' కమల నమస్కరించింది.

మూర్తి ఆమెను రాధతో పోల్చి చూశాడు. రాధ వెన్నలైతే కమల వుదయసూర్యుడు. రాధ కళ్ళల్లో మన కిష్టమైన భావాలు చూడొచ్చు. కమల కళ్ళను, కళ్ళజోడు కప్పివేసి నిజాన్ని దాచేసింది. ఇద్దరి నవ్వుల్లోనూ ఎంతో విభేదం.

'మీరు లక్నో అంతా చూశారా?...వస్తున్నట్టు ముందుగా తెలియజేస్తే ఎంతో బాగుండేది!...' అంది కమల.

'ఇప్పుడైనా ఏం మునిగిపోయింది?...మీతో వస్తాను. పదండి.' ముగ్గురూ బయలుదేరారు

అక్కడికి పదినిమిషాలదూరంలో 'ఛోటా ఇమాంవాడా' వుంది. అదొక మసీదులాంటిది. దానికి దగ్గరిలో 'బారాదరి' అనే పురాతనపు కట్టడం వుంది. అక్కడ మొగలాయీ చక్రవర్తుల చిత్రపటాలన్నీ వున్నాయి. మూర్తి వాటిని పరీక్షిస్తూ చాలాసేపు అక్కడే వుండిపోయాడు. మరికొంతదూరం వెడితే పెద్దగడియారం - దాని వ్యాసం ఆరడుగులు. దూరం నుండి చూడవలసిందేకాని ఎవరూ దగ్గరకు వెళ్ళకూడదు. ఒకప్పుడు అది గంటలుకొడితే లక్నో అంతటా వినిపించేది. కాలక్రమేణ దానిశక్తి సన్నగిలిందో యేమో మరి. ఇప్పుడు రాత్రిపూట మాత్రమే ఆ శబ్దం వినిపిస్తుంది. మ్యూసియం, అజాయబ్‌ఘర్ అన్నీ చూశారు.

'ఇంక ఒక్క బేలీగారద్ మాత్రమే మిగిలింది' అంది కమల.

'పదండి...' అన్నాడు మూర్తి.

'అక్కడకు నేను రాలేను. నాకు భయంగా వుంటుంది.' అంది కమల.

ఇద్దరూ ఆమెకేసి ఆశ్చర్యంగా చూశారు. తిన్నగా గోమతీతీరం చేరుకున్నారు. నీరు ప్రశాంతంగా పారుతోంది. యుద్ధానికి తయారుగా నిలబడ్డ సైనికుల్లా ఇరువైపులా బారులుతీర్చిన ఇళ్ళవరుసలు. మబ్బుల ప్రతిబింబాలు నీటిలోపడ చిత్రంగా కదులుతున్నాయి. ఉన్నట్టుండి కమల వాచీ చూసుకుని, లేచి నిలబడింది.

'సారీ!...నేను ఏడు గంటలకు విజిట్‌కి వెళ్ళాలి మీరు వస్తారా?'

'నువ్వెళ్ళు అక్కయ్యా!...దీపాలు వెలిగాక ఈ నది ఎలా వుంటుందో చూడాలనుంది.'

కమల కొంతదూరం వెళ్లాక మళ్ళీ తిరిగి వచ్చింది.

'మూర్తిగార్ని తీసుకు రావటం మర్చిపోకు సుమా! ఊరు కొత్త!...ఈ విజిటింగ్ కార్డు మీ దగ్గ రుంచుకోండి.'

'ఏం!...ఒకవేళ ఆయన రానంటే, భుజంమీద ఎత్తుకునో - లేక తాళ్ళతో కట్టిపడేసి రిక్షాలోనో - తీసుకు రమ్మంటావా?' కమల నవ్వుకుంటూ వెళ్లిపోయింది.

కొంతసేపు మౌనంగా వుండి 'రాధా!...ఎందుకలా పారిపోయి వచ్చావు? నన్ను పూర్తిగా మార్చివేశావు. నేను ఆశించేది ఇంకా చాలా వుంది. ఇదేమైనా న్యాయంగా వుందా?' అనడిగాడు చిన్నపిల్లాడిలా మూర్తి.

'మీ అభిప్రాయం నా కర్థం కావడం లేదు. అక్కయ్య రమ్మంది వచ్చాను. హఠాత్తుగా బయలుదేరటం మూలాన స్వయంగా చెప్పే అవకాశం దొరకలేదు.'

'అందుకని, ఇరవైనిమిషాల దూరంలోవున్న నాకు, నలభైగంటల తరువాత చేరుకునే వుత్తరం రాశావు - రాధా!...మనం కాస్త మనసులు విప్పుకుని ఉన్నదున్నట్టు మాట్లాడుకుందాం. ఎన్నోసార్లు నీతో చెప్పాలని ప్రయత్నించి మానుకున్నాను. మనం పిక్‌నిక్‌కి వెళ్లినప్పుడు - అర్థరాత్రి మీ యింటికి వచ్చినప్పుడు - అన్నీ అవకాశాలే. కాని నువ్వేమనుకుంటావోనని అణచి వుంచాను. మనిషి మనసులో భావాన్ని తెలుసుకోటానికి చేష్టలే ఆధారమైతే మన ప్రేమ నిజం కావాలి!'

రాధ మాట్లాడలేదు. ఇసికలో పిచ్చిగీతలు గీసింది.

'రాధా!...నువ్వు మౌనంగావుంటే కుదరదు. ప్రశాంతంగావున్న నా జీవితంలో అడుగుపెట్టి ఆశ

పెట్టావు. చివరకు ఏమీ ఎరుగని దానిలా మూగనోము పట్టావు.'

'ఆగండి...మీరు ప్రశాంతంగా వున్నారని నేనెన్నడూ అనుకోలేదు. మీరు రవణకు రాసిన వుత్తరం జ్ఞప్తికి తెచ్చుకోండి.

మూర్తి ఆశ్చర్యపోయాడు.

'ఉత్తరం?...ఏ వుత్తరం?'

రాధ వివరించింది. మూర్తి విరగబడి నవ్వాడు.

'గొప్పరిసెర్చి చేశావు రాధా!...నీకు నోబెల్ బహుమానం ఇవ్వవలసిందే!...అయితే నిజం విను. అది వుత్తరం కాదు. ఓ నాడు ఏం తోచక కథ రాయటం మొదలుపెట్టాను. అదే నా మొదటి ప్రయత్నం. ఉత్తరంతో ప్రారంభించాను. రవణ నా మిత్రుడు కనక అతని పేరు పెట్టాను. నేను ఆత్మహత్య చేసుకోటమేమిటి?'

అతను మళ్ళీ నవ్వటం మొదలుపెట్టాడు.

రాధ రాతి బొమ్మై పోయింది. గోమతి ఒక్కసారిగా ఆకాశమంతఎత్తు లేచి ఆమెను ముంచివేసింది. ఇమాంవాడా దగ్గరున్న గడియారం నెత్తిమీద విరుచుకు పడింది. మొగలాయీల పురాతనపుకట్టడాలు ఒరిగి పోయాయి. సూదిమొనమీద బ్రహ్మాండమైన భవన నిర్మాణం. పడమటి దిక్కున అస్తమిస్తున్న సూర్యుడి మంటలు ఆమె కళ్ళ దగ్గరగా వచ్చాయి. ఇళ్ళకు తిరిగి పోతున్న పక్షుల గుంపులు ఆమె వివేకాన్ని హేళన చేస్తూ, గుసగుసలాడాయి. రాధ మూర్తివంక చూసింది. అతను నవ్వటం లేదు. కళ్ళల్లో ఆవేదన, ముఖంలో నిరాశ. పెదవులమీద కొండంతబరువు...దీనికంతకూ తనే కారణం!...మనసు విరిగి అతను ఆత్మహత్య చేసుకుంటే అందుకు తనే బాధ్యురాలు. తల తిరిగి పోతోంది. రాధ చేతుల్తో ముఖం కప్పుకొని వెక్కి వెక్కి ఏడవ నారంభించింది.

'రాధా...ఎందుకేడుస్తున్నావ్?'

'నన్ను క్షమించండి!...నేను ఎవర్నీ ప్రేమించలేదు. మీ వుత్తరం కథని నాకు తెలియదు. మిమ్మల్ని ఫ్రాడ్ చేశాను...మీలో ఆశ కల్పించి జీవించేట్టు చేద్దామని ప్రయత్నించాను. నా ఆలోచనలు అసందర్భం. అభిప్రాయాలు తప్పు.'

ఆమె ఎంత ఏడ్చినా బాధ కరగదు. మూర్తి దేనికీ జవాబు చెప్పలేదు. లేచి నిలబడ్డాడు.

'వెళ్ళిపోతున్నారా?...' అంది.

'అవును రాధా!...ఇద్దరం పొరపాటుపడ్డాం. ఆ నాడే మీ బావగురించి పూర్తిగా అడిగి తెలుసుకుందామనుకున్నాను. నువ్వు మధ్యలో తుంచివేశావ్.. నువ్వు ఏడవకూడదు. తెలిసిందా? ఎప్పటికి మల్లే కొంటెగా నవ్వుతూ, అందర్నీ ఏడిపిస్తూ వుండాలి. ఈ మాటల్లో పరిహాసం లేదు. నిజంగా చెప్తున్నాను.'

'మా ఇంటికి రండి. అక్కయ్య రమ్మంది' అని గొణిగింది.

ఆ మాటలు విన్నాడో లేదో - బరువుగా అడుగులు వేస్తూ కదలిపోయాడు. సన్నగా, పొడుగ్గా వున్న మూర్తి తలవంచుకుని మసక చీకట్లో, ఇసకలో, బాధగా నడచిపోతూంటే రాధ గుండెలు పగిలిపోయాయి. పరుగెత్తుకువెళ్ళి వెనక్కి పిలుద్దామనుకుంది...కాని అతను తిరిగిరాడు.

ఇంటికొచ్చేసరికి ఎనిమిది దాటింది. కమల ఆమెకోసం ఎదురుచూస్తూ కూర్చుంది.

'మూర్తిగారు రాలేదా?'

ఏళ్ళ తరబడి కలిసివున్నా కొందరు ఒకర్నొకరు అర్థం చేసుకోలేరు. మూర్తి కమలకు ఇంతలో దగ్గరయ్యాడా?...రాధ పిచ్చిగా నవ్వింది.

'ఏమిటా నవ్వు?...నా ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పు.'

'రాలేదు...'

'ఎందుకని?...'

'ఏమో! ఆయన్నే అడుగు. మధ్య నన్ను చంపకు.' అనేసి మంచంమీదపోయి పడుకుంది. ఎంత ఆపుకుందామనుకున్నా కన్నీరు ఆగదు. ఆ రాత్రి ఒంటిగంట.

రాధ నిద్రపట్టక అటూ యిటూ దొర్లుతోంది. మూర్తి ఆమహానగరంలో ఎక్కడో ఏడుస్తూ వుంటాడు. బహుశ ఈపాటికి గోమతి గర్భాన్ని చేరుకునుంటాడు. పోలీసులు శవపరీక్ష చేస్తారు.

'అయ్యో పాపం! ఎంత అందంగా వున్నాడు! ఒడ్డుమీదపడున్న ఈ పుస్తకం అతనిదే గామోలు! దానిమీద 'మూర్తి-ఎం-ఎ-లెక్చరర్' అని రాసుంది. ఎందుకు ప్రాణాలు తీసుకున్నాడో ఏమో!...డబ్బు

లేకమాత్రం కాదు. వేళ్ళకున్న వుంగరాలు - రోలెక్స్ గోల్డువాచీ - జేబులో నోట్లకట్టలు...'

'కాలుజారి పడ్డాడేమో!...లేక ఈతకోసం వెళ్ళి సుడిగుండంలో చిక్కుకున్నాడేమో!'

'ఎవరో అమ్మాయి ప్రేమించినట్టు నటించి మోసగించివుంటుంది.'

ఈ చివరి కారణం అందరికీ నచ్చింది. ఈ వార్త వూరంతా పాకింది. మర్నాడు పత్రికలో రకరకాల శీర్షికలు. 'ప్రేమించి మోసగించిన పడతి' - 'అనురాగం ఆత్మహత్యకు' - 'ఆడదాని ఆటలు' - 'ఎవ రా అమ్మాయి?...జైలులో పెట్టండి.' అంటూరు అందరూ.

రాధ ఆలోచించటం మానేసి ఏదో పుస్తకం చదవసాగింది.

తలుపు దబదబ బాదుతున్న చప్పుడు. 'డాక్టరమ్మగారూ!' అని హిందీలో ఎవరో పిలిచారు. కమల తలుపు తీసింది. పదిమంది ఎవర్నో మోసుకొచ్చి బల్ల మీద పడుకోబెట్టారు.

'బెలీగారద్ దగ్గర ఈ మనిషి సొమ్మసిలి పడివున్నాడు. అర్ధరాత్రిపూట ఆ దోవంట ఎవరూ వెళ్ళరు. నలుగుర్నీ పోగుచేసుకుని, ఆస్పత్రికి తీసుకు వెడదా మనుకున్నాము. జేబులో ఈ విజిటింగు కార్డు కనిపించింది. మీ తాలూకుమనిషని తీసుకువచ్చాం.' అన్నాడు ఆ గుంపులో ఒకతను.

'థాంక్స్!...ఆయన మాకు తెలిసినవాడే!' అంది కమల.

అందరూ వెళ్ళిపోయాక రాధ నెమ్మదిగా గది లోకి వచ్చి చూసింది.

ఆమె అనుమానం సరైందే!...అతను మూర్తి!.. పది నిమిషాల్లో అతనికి తెలివి వచ్చింది.

'అక్కయ్యా!...బెలీగారద్ అంటే ఎందుకు భయం?'

'సిపాయిల తిరుగుబాటు జరిగినప్పుడు చాలా మంది ఆ ప్రదేశంలో నరికివేయబడ్డారు. వాజద్ ఆలీషా భార్యలు భూమికింద భవంతిలో వుండేవారు. అక్కడకు వెడితే, ఈ నాడు కూడా రక్తపువాసన వేస్తుంది. మూర్తి జడుసుకుంటాడు. అందుకే అక్కడి కెవరూ ఒంటరిగా వెళ్ళరు...ఒంటరిగా వదలి రావద్దన్నాను - విన్నావు కాదు.

*   *   *   *

ఆమర్నాడుదయం కమల వచ్చి చూసేసరికి మూర్తి జ్వరంతో వణుకుతున్నాడు. కళ్ళు రెండూ ఎర్రగా వున్నాయి. రాధ కాఫీ తీసుకొచ్చింది. టెంపరేచర్ చూశాక కమల ఇంజక్షనిచ్చింది.

'మీకు నామూలంగా చాలా శ్రమ!...అసలు నే నిక్కడి కెలా వచ్చాను?'

'నేను కోరుకున్నాను కనక - గెలుపు నాది.' అంటూ నవ్వుతూ రగ్గు మెడదాకా కప్పింది కమల.

మూర్తికి జ్వరం హెచ్చుతూ వచ్చింది. రాధ గంటగంటకు టెంపరేచర్ చూసి,చార్టులో గుర్తుపెట్టింది. కమల లేనప్పుడు తనే మందు ఇచ్చేది. ఒకవేళ అతను శాశ్వతంగా కన్నుమూస్తే అందుకు బాధ్యు లెవరు?

'మీకు మీ వాళ్లెవరూ లేదా?...ఇలా వుందని వైరిద్దాం.' అంది రాధ.

'లేరు...' అన్నాడు బాధగా మూలుగుతూ.

'లేకేం?...నే వున్నాను. వూరుకోండి.' అక్క చెల్లెళ్లు ఒకరి ముఖం ఒకరు చూసుకున్నారు.

జ్వరం టైఫాయడ్‌లో దిగింది. రాధ క్రమంగా దూరమైంది. అనురాగం మంచిదైనా దూరంగా వుంచితే నే మంచిది. ఒక్కకంటిచూపుతో కొండలు-నదులు-ఎడారులు అన్నింటినీ రూపుమాపవచ్చు. వేళకు మందివ్వటం - పళ్ళరసం పిండి అందివ్వటం - పక్క వేయటం అన్నీ కమలే నిర్వహించింది. రాధను సాయ పడమని ఆమె అడగలేదు. డిస్పెన్సరీలో రోగుల విష యంలో కూడా అశ్రద్ధగా వుండసాగింది. అంత రాంతరంలో ఏదో కొత్తభావం మొలకవేసింది.

నలభై రోజులలో మూర్తిలేచి అటూ యిటూ తిరగ సాగాడు. కమల కాలేజీ ప్రిన్సిపాలుకు ఉత్తరంరాసి రెండుసెలల సెలవు మంజూరు చేయించింది. ఇంట్లో వున్నంతసేపూ అతనిదగ్గరేవుండి ఏవో కబుర్లు చెప్పేది. డ్రాయింగు పుస్తకం, పెన్సిలు అతని ముందు పడేసి బొమ్మలు గీయమనేది. కారం బోర్డు ముందు కూలేసి ఆడమనేది—వీలైనప్పుడల్లా రాధ కూడా పేకాటలో పాల్గొనవలసిందే—సినిమాకు వెడితే అతని పక్కనే తను కూర్చోవాలి.

'కమల కూడా అతన్ని చివరికి మోసం చేస్తుంది. ప్రేమిస్తున్నానని ముందే ఎందుకు చెప్పకూడదు?' అనుకునేది రాధ.

'ఇలాంటి శుశ్రూష దొరికేపక్షంలో ప్రతి వాడూ టైఫాయడ్ జ్వరాన్ని రారమ్మని ఆహ్వా నిస్తాడు—' అన్నాడు మూర్తి.

'అందరికీ ఆ అదృష్టం కలగదు. అవునా రాధా?' అంటూ కలుక్కుమంది కమల. కళ్ళజోడు కొంచెం కిందకు జారింది.

'మీ ఋణం ఎన్నడూ తీర్చుకోలేను.'

'అబ్బబ్బ...ఈ ఋణం సంగతి ముందుగా ఎవరు కనిపెట్టారో తెలియదుకాని—అతనికి మనం చాలా ఋణపడివున్నాం...మేష్టారు! ఇందులో బలవంతం ఏమీలేదు. మొహమాటం అసలు లేదు. మిమ్మల్ని ఆస్పత్రిలో చేర్పించి వుందును. ఎందుకో మనసు సమ్మతించలేదు...అయినా అంత తొందర ఎందుకు? నెమ్మదిమీద ఋణం తీర్చుకోవచ్చు...ఇన్‌స్టాల్‌మెంట్ బేసిస్ అయినాసరే—నా అభ్యంతరం లేదు.'

'మీ కోరికను తోసిరా జనవలసివస్తోంది... ఎందుకంటే నేను రేపే వెళ్ళిపోతున్నా.'

కమల త్రుళ్ళిపడింది.

'ఎక్కడకు?...'

'ఇక్కడకు రాకపూర్వం ఎక్కడుండేవాణ్ణో అక్కడకు...'

'మీ ఆరోగ్యం ఇంకా సరికాలేదు. అప్పుడే వెళ్ళొద్దు. నేను వెళ్ళనివ్వను.'

కమల చనువుకు రాధ ఆశ్చర్యపడలేదు.

'కట్టిపడేసినా, తెంచుకుపోతాను.' అన్నాడు మూర్తి నవ్వుతూ.

మీకు మా ఎవరిమీదా అభిమానం లేదా?'

మూర్తి తెల్లబోయాడు.

'మీరు పొరబడుతున్నారు...మళ్ళీ వస్తానుగా! పోనీ—మీరు రండి.'

'కాదు...అత నెన్నడూ రాడు. అనుకుంది రాధ.

* * *

మూర్తి లక్నో వదలి వెళ్ళి పదిరోజులైంది.

రాత్రి పదిగంటలైంది. రాధ కిటికీవారగా కూర్చుంది. వాల్‌లాంప్ వెలుతురు ఒక చెంపమీద మాత్రం పడుతోంది. పనిలేని సోమరిపోతుల్లా మబ్బులు తిరుగుతున్నాయి. చంద్రుడు ఎక్కడో దాక్కుంటే నక్షత్రాలు చిన్న చిన్న దీపాలు పట్టుకుని, చీకటిలో అతనికోసం వెదకుతున్నాయి. ఎవరో పాడుతున్న పిచ్చి గీతాన్ని గాలి చెవులదగ్గరకు మోసుకొచ్చింది. చెట్లు

ఓం తత్ సత్

సుఖజీవిత సేవ

కే. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచ్చారిగారి

"మేల్‌మాయిల్ మందు"

ప్రపంచములో ప్రఖ్యాతిగాంచిన మేహ, కుష్ఠురోగ నివారిణి-మేహ కుష్ఠవ్యాధివల్ల కష్టపడువారలకు పునర్జన్మమిచ్చు అద్భుత సంజీవి-మేహరోగ నివారణ నూనె, లేహ్యము.

నల్లమేహ, ఎఱ్ఱమేహ, పొడలు, మేహరణములు, తిమ్మర్లు, మతిమాంద్యము, కుష్ఠములు, పిత్తకారితము. సూతక వ్యాధులు, వాతము, గుల్మము, తెలుపు, ఉష్ణం, గ్రంధి, కాళ్లచేతులు మంటలు, రక్తబలహీనం, గజ్జి, దురద, వీర్యనష్టం. మూలవ్యాధి, మలబద్ధకము మొదలైన అన్ని విధముల దుర్ నీరు వ్యాధులను అతి సులభముగా పోగొట్టును.

40 రోజులు (1 మండలము) నూనె, లేహ్యము **7-0-0** తపాల్ ఖర్చు వేఱు; వివరములకు కేట్లాగులో చూడవచ్చును.

శ్రీ పరమాత్మ తైలము (స్నానమునకు శ్రేష్ఠమైనది)

కండ్లు మంట, కనుచూపు తక్కువ, మెదడు ఉష్ణం, ముక్కులో రక్తము కారుట, కామాల, దగ్గు, గసదగ్గు, శ్వాసకోశమునందు గలుగు అన్ని వ్యాధులను నివర్తి చేసి రక్తశుద్ధిని కలిగించి దేహమునకు సుఖము నిచ్చును.

★

నేరులో రాగోరువారు గమనించవలసినది:

జనుల సౌకర్యమును అనుసరించి ప్రతి ఆదివారము - గురువారము ఉ॥ 9 మొదలు సా॥ 6 వరకు "విరించిపురం" రైల్వేస్టేషనుకు దాపున బస్సు సొందులో మా "లక్ష్మీ నిలయం"లో వచ్చేసి వుందుము. నేరులో రాగోరు వారు పై తరుణమును ప్రయోజనకరంగా చేసుకోవచ్చును.

K. T. కృష్ణమూర్తి ఆచ్చారి & సన్సు, 5/22, మేల్‌మాయిల్ పోస్టు (N. A. Dt.)

ఆనాటి జీవితంలో మధురక్షణాలను నెమరువేసు కుంటూ, మధ్య మధ్య ఆనందంగా తల లూగిస్తున్నాయి.

రాధ మరోసారి ఆ బొమ్మకేసి చూసింది. చెక్కు చెదరని అదే సౌందర్యం. ప్రదర్శనలో బహుమతి పొందవలసిన ఆ చిత్రం తనదగ్గరకు చేరుకుంది. ఆ వుత్తరం చదువుకోవాలి—ఒకసారి కాదు. వందసార్లు-సారాంశం మాత్రం అదే.

'రాధకు—

నిన్ను నిందించటానికి ఈ వుత్తరం రాస్తున్నాననుకోకు. ఆనందంలో దుఃఖాన్ని చూడటం ఎంత తెలివితక్కువో, మనసులో భావాన్ని చూడటం అలాంటి పిచ్చిపనే! నావిషయంలో నువ్వు చూపిన శ్రద్ధకు, అనురాగానికి కృతజ్ఞత చెప్పటం మర్చిపోయాను.

ఈ చిత్రం నాదగ్గరుంటే, పాతసంగతులు జ్ఞప్తికొచ్చి మనసు బాధపడుతుంది. అందుకని నీకే పంపుతున్నా. అది నీ ప్రోత్సాహంవలన గీసినది. దాన్ని పోటీకి పంపమన్నావు — నాకు బహుమతి మీద కోరిక లేదని ఇదివరకు నీతో చెప్పాను- ఇప్పుడూ అంతే — సుషుప్తిలో వున్న నన్ను మేలుకొలిపావు. నువ్వు విదలించి వేశావు — అది నీ తప్పుకాదనుకో — కనుక మళ్ళీ నిద్రపోతాను. ఈ బొమ్మను మాత్రం చింపివేయకు. పెట్టె అడుగున పడవేసి వుంచు — ఏ నాడైనా తీసి ఓమారు చూడవచ్చు.

ఏం...? ఈమాటు నేను తప్పకుండా ఆత్మహత్య చేసుకుంటానని అనుమానంగా వుందా?'

రాధ తనివితీర ఏడ్చింది. మూర్తి ఇప్పుడెలా వుంటాడు? ...... రాత్రి ఏ ఒంటిగంటకో ఇంటికి వస్తాడు. అతనింకా రాలేదని ముసిలాడు విసుక్కుంటూ, గొణుక్కుంటూ, అరుగుమీద కునికిపాట్లు పడుతుంటాడు. 'ఎందుకింత ఆలస్యంగా వచ్చారు? మీ ఆరోగ్యం చెడిపోదూ?' అనెవరూ అడగరు — తనైతే అడిగేది. గదంతా అడ్డదిడ్డంగా పడివున్న సామానుతో చీకాకుగా వుంటుంది. మర్చిపోదామన్నా సాధ్యంకాని సంఘటనలు — రవణకు రాసిన వుత్తరం చదివినప్పుడు కలిగిన ఆవేదన — కొండమీద అతనికోసం వెదకటం - ఏకాంతంలో ఒకర్నొకరు అర్థం చేసుకోటానికి చేసిన ప్రయత్నాలు - ఏదో చెప్పాలనుకుని మూగగా వుండిపోయిన క్షణాలు-గోమతీ తీరంలో ప్రేమను తిరస్కరించినప్పుడు బాధతో నడచిపోతున్న అతని విగ్రహం అన్నిటికంటె ఎక్కువగా చివరిసారిగా అతను పంపిన కానుక—ఇవన్నీ సూదిపోట్లు...

"ఇంతకూ అతని జీవితంలో ఎందుకు అడుగు పెట్టావ్?...అతన్ని ఒక్కసారైనా నువ్వు ప్రేమించలేదా?" అనెవరైనా అడిగితే—

"లేదు...అతను ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడని అపోహపడ్డాను. అంటే అతనిలో ఏదో లోపం వుందన్న మాట. అతన్ని ప్రేమిస్తున్నట్టు నటించి జీవితం తియ్యటి మిఠాయిలాంటిదన్న అభిప్రాయం కలగజేయాలనుకున్నాను. జీవించాలన్న కోర్కె కలుగగానే మనసును మరోదిశగా మళ్ళించవచ్చనుకున్నాను - చిత్రలేఖనం మీదో, లేక మరో సౌందర్యంమీదో...అక్కడే పొరబడ్డాను. అతను నన్నే ప్రేమిస్తాడనుకోను. తోవ చూపుదామనుకున్నాను కాని, గమ్యస్థానం చేరేవరకూ కలిసి ప్రయాణం చేద్దామని ఎన్నడూ అనుకోలేదు. చివరకు నావూహ సరైందికాదని తెలుసుకున్నా... మన స్తత్వాలమీద ప్రయోగం ఫలించలేదు..."అంటుంది రాధ.

అడుగుల చప్పుడు విని వులిక్కిపడింది రాధ. కమల మెడికల్ చెస్ట్ టేబిలుమీదుంచింది.

'రాధా!...ఏడుస్తున్నావా?'

'లేదక్కయ్యా! ... ఎక్కువసేపు మేలుకునుండటంవలన వేడిచేసి...' అని నసిగింది.

'డాక్టరుదగ్గర అబద్ధం చెప్పటానికి ఎంతో నేర్పరితనం వుండాలి. తెలుసా?...ఆ వుత్తర మేవిటి?'

రాధ వుత్తరం దాచటం మర్చిపోయింది. ఉత్తరం లాక్కుని చదివింది.

'అతను నిన్ను ప్రేమించాడా?...' అనడిగింది ఆశ్చర్యపోతూ. రాధ సమాధానం చెప్పలేదు.

'ముందుగా తెలిస్తే నేను దూరంగా వుందును... ఇద్దరం ఓడిపోయాం' అనుకుంది కమల.

కమల లోపలికిపోగానే రాధ నిట్టూర్చింది. తనకు తెలుసు. మూర్తి తప్పకుండా ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడు. ఆ వార్తకోసం పత్రికలో ఎదురుచూడవచ్చు.

ఏమనుకుందో, ఏమో—గబగబ లేచివెళ్ళి ఆ చిత్రాన్ని వెయ్యిముక్కలుగా చింపి కిటికీలోంచి జారవిడిచింది. ఆముక్కలు ఏకంకావటానికి ప్రయత్నిస్తూ, మూర్తిని వెతుక్కుంటూ, గాలిలో కదలిపోయాయి.